Ner 264. Kraków, 18 Listopada — Piątek. Rok 1881.

CZAS

Czas wychodzi codziennie, wyjąwszy niedziele i dni świąteczne.
Oddzielne Nra *Czasu*, o ile zapas starczy, w Krakowie po 10 c., we Lwowie lub z przesyłką pocztową 12 c.

Prenumerata wynosi:

	na cały rok	na kwartał	na 1 miesiąc
Pocztą w państwie Austryackiem	24 złr.	6 złr.	2 złr. 50 c.
„ Niemieckiem	28 złr.	7 złr.	3 złr.
„ do Włoch, Francyi, Anglii, Belgii, Szwajcaryi, Turcyi i innych państw należących do związku pocztowego	32 złr.	8 złr.	3 złr.

Prenumeratę przyjmuję się tylko od 1go do ostatniego dnia w miesiącu. — Listy z pieniędzmi i *przekazy* pieniężne na prenumeratę i ogłoszenia (inseraty) uprasza się nadsyłać *franco* do Administracyi *Czasu* w Krakowie. — *Listy reklamacyjne nieopieczętowane* nie podlegają opłacie pocztowej. — *Listów niefrankowanych* nie przyjmuje się.
Rękopismów nadsyłanych nie zwraca się.

Prenumeratę przyjmują:
Administracya „CZASU“ **w Krakowie**, tudzież urzędy pocztowe. **Miejscową prenumeratę** księgarnia S. A. Krzyżanowskiego, handel Nowakowskiej. — **Ogłoszenia** (inseraty) przyjmuje się za opłatą od miejsca wiersza drukiem drobnym (petitowym) za pierwszy raz 10 cnt., za każdy następny raz po 5 cnt. — **Nadesłane** (na 3 stronnicy dziennika) od miejsca wiersza drukiem drobnym po 30 cnt. za każdy raz. **Dołączenia do „Czasu“** (prospekta, cyrkularze, ogłoszenia i t. p.) przyjmuje się za cenę 1 złr. od 100 egzem. dla zamiejscowych, a 50 cent. od 100 egzem. dla miejscowych prenumeratorów. — Należytość uprasza się **naprzód** nadesłać przekazem pocztowym. — **Ogłoszenia i prenumeratę** przyjmują: **we Lwowie** Ajencya „CZASU“ w głównym składzie tytoniu Nr. II przy ulicy Trybunalskiej L. 4; **w Paryżu** wyłącznie p. Adam, Rue Clément 5; (prenumeratę p. Wincenty Raczkowski, Faubourg Poissonière 33); **w Wiedniu** pp. Haasenstein & Vogler (także w Hamburgu, Frankfurcie nad Menem, Berlinie, Lipsku, Bazylei i Wrocławiu), A. Oppelik, Stubenbastei Nr. 2 (także w Pradze), R. Mosse (także w Berlinie, Hamburgu, Monachium i Norymberdze), G. L. Daube & Comp. (także w Frankfurcie nad Menem), Rotter & Comp. Riemergasse 12.

Kraków 17 listopada.

Przegląd Polityczny.

Ostatnia mowa ministra skarbu i *exposé* finansowe jest i dziś przedmiotem rozbioru i zastanowienia w dziennikach wiedeńskich. Nawet dzienniki opozycyjne stwierdzają, iż sprawiła ona dobre wrażenie — i istotnie tak być musiało, skoro nawet poprzednik Dra Dunajewskiego, były minister skarbu bar. Pretis, składał mu życzenia zaraz na publicznem posiedzeniu z powodu świetnej jego mowy. *Presse* pisze, iż krok ten bar. Pretisa rzuca jaskrawe światło na różnicę, jaka zachodzi między tem, co stronnictwa żądają, a co w rzeczywistości zrobić można, a dalej, że argumenta, które podniesiono przeciw planom pokrycia rozchodu, przedstawionym przez ministra skarbu, wcale nie opierają się na przedmiotowem ocenieniu sytuacyi. W końcu nawet dziennik ten odpiera te zarzuty, i przyznać musimy, odpiera trafnie. Z prawdziwem zadowoleniem zapisać można te objawy prasy wiedeńskiej, tak odmienne od przeszłorocznych.

Delegacya węgierska spieszy z zakończeniem swych obrad. Ostatnie dwa jej posiedzenia były dość ciekawe. We wtorek spór polityczny o kompetencyę dla pokrycia niedoboru z ceł i budżet marynarki dał powód do żywej dyskusyi. O wiele zaś ważniejszem było wczorajsze posiedzenie delegacyi węgierskiej, na którem znów sprawozdanie wydziału wojskowego dało sposobność do objawienia całego szeregu życzeń, jakie Węgrzy stawiają administracyi wojskowej. Życzenia te odnoszą się do uwzględnienia języka węgierskiego w armii i do założenia węgierskiej akademii wojskowej. Akcya Węgrów w tej sprawie ma cechę wysoce polityczną i wypływa z patryotycznej potrzeby narodu, aby jak najwięcej Węgrów było oficerami w armii, czego wymaga znaczenie narodu węgierskiego w państwie. Dlatego poruszona ta kwestya jest ważną i dla armii i dla państwa.

Radca poselstwa austryackiego w Petersburgu, bar. Trauttenberg, wrócił z urlopu i obejmuje czynności tego poselstwa pod nieobecność posła hr. Kalnokiego.

W wyborach ściślejszych w Ks. Poznańskiem i Prusach zachodnich utrzymało się jeszcze dwóch deputowanych polskich, a mianowicie w okręgu wyborczym wschowskim p. Chłapowski a w okręgu świeckim p. Kossowski, tak, że liczba ogólna posłów polskich wynosi teraz w Ks. Poznańskiem 12 a w Prusach zachodnich 6, razem ośmnastu — liczba, jakiej dotąd jeszcze nie było.

Dziś nastąpić miało otwarcie parlamentu niemieckiego.

„Kanclerz pozostaje!“ Temi słowy rozpoczyna *Gaz. krzyżowa* artykuł, w którym mówi o zupełnem porozumieniu się Cesarza z księciem Bismarkiem, i że porozumienie to objawi się niebawem. Zapewne więc w mowie tronowej przy otwarciu parlamentu położony będzie na to nacisk. Zdaje się, że Cesarz nie zagai osobiście parlamentu, gdyż jak mówi rzeczony dziennik, za poradą lekarzy wstrzyma się.

Wczorajsza wieczorna *Nordd. Allg. Ztg*, która nas dojdzie dopiero dziś wieczór, donosi, jak telegrafują, że kanclerz wcale nie podawał się do dymisyi i że otrzymał polecenie wejścia w układy z większością katolicko-liberalną względem utworzenia nowego gabinetu.

Nordd. Allg. Ztg zaprzecza zarazem twierdzeniu *Pressy* wiedeńskiej o stanowisku królewicza do kanclerza.

Oświadczenie, które odczytał Gambetta d. 15 bm. w Izbie deputowanych, a Cazot w Senacie w imieniu nowego rządu, brzmi: Po trzeci raz od r. 1875 prawo powszechnego głosowania objawia w pełni swego wszechwładztwa podwójną wolę swoją: utrwalić Republikę i otoczyć ją demokratycznemi instytucyami. Powołani zaufaniem prezydenta Republiki do utworzenia nowego rządu, nie mieliśmy żadnego innego programu, jak program Francyi. Francya żądała, jako najwybitniejszego narzędzia stopniowej, ale ciągle reformacyjnej polityki, ukonstytuowania się skupionego w jedność rządu, który wolny od wszelkich podrzędnych warunków, od niezgody i słabości, gotów jest zawsze roztrząsać interesa narodu przed jego wybrańcami, i zdawać im sprawę z czynności swoich, a umie wymódz na wszystkich stopniach hierarchii poszanowanie, posłuszeństwo i pracę. Rząd liczy na to, że w obu zgromadzeniach znajdzie zaufanie i wolną wolę większości, którąby ten rząd wspierała w dziele tworzenia karnej, nieprzedajnej i wiernej administracyi, aby ta wolną była tak od osobistych wpływów, jak od współzawodnictw lokalnych, i wyłącznie ożywioną była miłością i obowiązkiem względem państwa. Rząd zamierza zapewnić reformy i posiada wolę przez mądrą, w pewne ramy objętą rewizyę ustaw konstytucyjnych, wprowadzić jedną z władz kraju w zupełną zgodność z naturą demokratyczną naszego społeczeństwa i postępować wytrwale w dziele tak dobrze przez naszych poprzedników rozpoczętem wychowania narodowego, bez straty czasu podjąć napowrót i uzupełnić prawodawstwo nasze militarne, nie czyniąc żadnego uszczerbku obronnym siłom Francyi; znaleść najlepszy środek, aby sprowadzić redukcye w armii krajowej, marynarce, i w ciężarach kraju, i nie naraziwszy finansów kraju, ulżyć tych ciężarów, które rolnictwo obciążają. Rząd zamierza dalej wprowadzić ekonomiczny porządek pod względem rozmaitych naszych gałęzi przemysłu za pomocą traktatów, a następnie dać żywszy popęd produkcyi, przewozowi i handlowi, tudzież coraz wzmagający się ich rozwój, a przez ściśle stosowanie ustawodawstwa kościelnego zapewnić powagę istniejących władz w stosunkach kościoła do państwa. Nakoniec zamierza, broniąc swobód publicznych, utrzymywać wytrwale porządek wewnątrz, a z godnością pokój na zewnątrz. Szereg ten reform zajmie cały okres prawodawczy. Aby je przywieść pomyślnie do końca i nie pozostać w tyle po za zadaniem, które patryotyzm nakazuje nam wziąść na siebie, potrzebujemy zupełnego i całego zaufania republikanów w tem zgromadzeniu. Wzywamy je serdecznie i liczymy na jego pomoc. Stajemy przed umocowanymi ludu z postanowieniem oddania na jego posługi wszystkiego, co mamy w sobie siły, odwagi i działalności. Idąc za wolą ludu, wchodzimy na nowy etap na drodze postępu, otwartej bez granic dla demokracyi francuskiej.

Oświadczenie to Gambetty przerywały częste oklaski ze strony unii republikańskiej. Barodet ze skrajnej lewicy wniósł naglący wniosek o zwołanie kongresu w celu rewizyi konstytucyi. Gambetta oparł się nagłości, gdyż przez to rząd naraziłby się na zarzut, iż chce znieść Senat. Zwołanie kongresu nastąpi wtedy, gdy Izba rozbierze punkta, do których rewizya konstytucyi odnosi się. Clémenceau zbijał teoryę Gambetty względem poprzedniego porozumienia się obu Izb przed zwołaniem kongresu, a twierdzi, że Izba nie ma prawa przepisywać z góry, co kongres ma zrobić, gdyż jest on wszechwładny. Gambetta sprzeciwiał się nagłości, która jest kwestyą nie formalna, ale polityczną, bo z jednej strony zdawałoby się, iż idzie o zakwestyonowanie całej konstytucyi, z drugiej zaś. że rząd został znaglony przez skrajnych do rewizyi. Wniosek nagłości odrzucony wreszcie został 368 głosami przeciw 120.

Znane jest już po części zapatrywanie się dzienników paryskich na nowy rząd francuski. Jest ono oczywiście odpowiednie barwie politycznej każdego dziennika. *République française* znajduje się w siódmem niebie, ale przecież nie może przemilczeć zarzutu zrobionego nowemu gabinetowi, że składa się z samych małości, i powiada, że ludzie ci urosną, więcej więc warci od tych, którzy mogą żyć tylko wspomnieniami swej przeszłości. *La Paix* uznaje, że nowi ministrowie są tylko sługami Gambetty, na nim więc tylko cięży odpowiedzialność. *Journal des Débats* zapatruje się z umiarkowaniem a sympatycznie, nie chcąc sobie zamykać drogi i oczekuje tylko, aby Gambetta puścił w niepamięć niektóre słowa z programu swego, powiedzianego na Belleville. Rochefort bierze dosłownie przysłowie francuskie, że w gabinecie złożonym ze ślepych, jednooki jest królem. Ważniejszemi będą sądy prasy zagranicznej. *Nordd. Allg. Ztg* jeszcze milczy. *Times* mówi, że skład gabinetu rozczarował; zresztą gabinet nie istnieje, jest tylko Gambetta. Wraca więc epoka rządów osobistych. *Times* przypuszcza jednak, iż Gambetta nie będzie się powodował osobistemi względami, lecz okaże się umiarkowanym i lojalnym. Od drogi, jaką on pójdzie, zależy nietylko przyszłość Republiki, ale także stanowisko Francyi w Europie. *Daily News* pocieszają się tem, że Gambetta jest zwolennikiem przyjacielskich związków z Anglią. *Standard* surowo potępia igraszkę, jaką wyprawił Gambetta, biorąc do gabinetu ludzi pośledniej wartości, a mianowanie Berta ministrem oświaty, jest rzuceniem rękawicy Francyi katolickiej. *Pall-Mall-Gazette* cieszy się przeciwnie z tej nominacyi bezwyznaniowego ministra i materyalisty.

Polit. Corr. dowiaduje się z Paryża, że Challemel Lacour ma być przeznaczony na posła do Berlina w miejsce hr. Saint Vallier.

Rewolucye w Hiszpanii kończyły się dotąd zwrotem do monarchii, która z niemi w końcu wchodziła w kompromis. Król Amadeusz usunął się, a król Alfons usiłuje utrwalić dom swój ustępstwami na rzecz demokracyi. Temu zawdzięcza byt swój gabinet dzisiejszy, ale dla republikanów nie jest on jeszcze dość demokratycznym. Otóż podczas obrad adresu na mowę tronową, Moret y Prendergast, naczelnik radykalistów, wyłożył program swej partyi, który już admirał Berenger wskazał w Senacie, to jest uznanie monarchii i konstytucyi demokratycznej z r. 1869. Moret przyrzekł wspierać gabinet Sagasty i zwrócił się przeciw konserwatystom i tym demokratom, którzy mniemają, iż zasady ich wymagają republiki.

Król Alfons Hiszpański ma odwidzić w początkach grudnia dwór portugalski z okazyi wystawy sztuk pięknych w Lizbonie.

Jak donoszą do *Poll. Corr.* z Belgradu d. 16 b. m., Porta zezwoliła już na połączenie kolei serbskich z tureckiemi w Warnie, konferencya *à quatre*, która się niebawem zbierze, będzie się teraz tylko zajmować szczegółami przeprowadzenia jej. Zanosi się też na uregulowanie w bliskim czasie sprawy granicznej między Serbią a Bułgaryą.

I.

Przedstawienia finansowe ministra Dunajewskiego mają tę wielką zaletę, że są na wskróś przejrzyste a samą metodą zestawienia cyfr wskazują od razu punkta, które wymagają naprawy. Środki zaś, które minister do stopniowego przywrócenia równowagi w budżecie wskazuje, odznaczają się trzeźwością poglądu na to, co wśród obecnych stosunków osiągnąć można.

Rezultaty, jakie dotąd przyniósł obecny zarząd finansów, i widoki, jakie nam na przyszłość otwiera, nie mogą oczywiście zawierać w sobie nic olśniewającego dla przesadnych wymagań, któreby poprzedni bezład chciały ujrzeć nagle w stanie zupełnego uporządkowania, ani nawet dla teoretyków, którzy drogą doraźnych reform radykalnych pragnęliby już dziś, bez względu na trudności polityki wewnętrznej, urzeczywistnienia zasady polegającej na zupełnie sprawiedliwym rozkładzie ciężarów publicznych na wszystkie rodzaje majątkowych wartości; ale w oczach ludzi trzeźwych, umiejących rozliczać się z przeszkodami różnego rodzaju i oceniających położenie rzeczy podług stosunków, z jakiemi ministerstwo ma do walczenia, znaleść one muszą zupełne uznanie, a są zarazem zadatkiem wielkiego znaczenia na przyszłość, bo jeśli za użyciem tak szczupłego zasobu środków, jakiemi okoliczności obecne pozwoliły się posługiwać, wyrwać już można było finanse austryackie ze stanu prawie rozpaczliwego, w jakim się poprzednio znajdowały, to można mieć niepłonną nadzieję, że skoro tylko ministerstwo przez utwierdzenie się na swem stanowisku zyska pole rozwinięcia szerszego programu, finanse staną na wysokości odpowiedniej potędze monarchii.

Wymowność cyfr będzie najlepszym rzecznikiem w udowadnianiu naszego twierdzenia.

Zacznijmy od najsmutniejszej spuścizny po przeszłości, od deficytu.

W r. 1880, kiedy minister Dunajewski występował z nietkniętym jeszcze spadkiem po swych poprzednikach, różnica między preliminowanym na r. 1881 dochodem a rozchodem wynosiła 53.487,310 złr., a po strąceniu z niej sumy wstawionej na umorzenie płatnych w tym roku asygnat skarbowych i kredytów otworzonych na budowę kolei, właściwy deficyt wynosił 26.637,311 złr.

W budżecie na rok 1882 wydatki wykazują kwotę 470.898,392 złr. a dochody 433.082,858 złr. Niedobór wynosi więc 37.809,535 złr. a po strąceniu (jak w roku poprzedzającym) 10 milionów na umorzenie asygnat skarbowych i $5^1/_2$ milionów na kolej arulańską, nie należących do rzędu wydatków bieżących, bo pierwszy z nich jest spłaceniem długu państwowego a drugi ulokowaniem kapitału w przedsiębiorstwie równie dla skarbu, jak i dla krajów koronnych korzystnem, pozostaje deficyt wynoszący tylko 22,309,535 t. j. o 4,327,775 złr. mniejszy od deficytu z roku poprzedniego. Rezultat ten osiągniętym został mimo podwyższenia na rok 1882 ogólnej sumy wydatków z 463,133,304 (jaka była w roku 1881) na 470,898,393 złr. Do osiągnięcia stosunkowo tak pomyślnego rezultatu przyczyniło się przeważnie podwyższenie dochodów z podatków spożywczych, z ceł i z ulepszeń zaprowadzonych w administracyi poczt i telegrafów; ale niemałą rolę odgrywa w tem także pomnożenie dochodów z właściwych przedsiębiorstw państwowych pod bezpośrednim zarządem ministerstwa finansów zostających, jak z monopolu tytuniowego i z exploatacyi salin, przedstawiające się w cyfrach bardzo poważnych. Wszystko to razem sprawiło, że dochód wynoszący w roku 1881 tylko 409,645,994 złr., mógł być preliminowanym na rok 1882 w kwocie 433,082,858 złr.

Chcąc mieć zupełnie jasne wyobrażenie o tem, w jakim stanie znajdują się obecnie finanse austryackie, trzeba zestawić dochody zwyczajne z rozchodami zwyczajnemi, oddzielając je od wydatków nadzwyczajnych i służących na częściowe ich zaspokojenie nadzwyczajnych dochodów.

Wydatki zwyczajne preliminowane na rok 1882 wynoszą 419,214,483 złr., dochody zaś zwyczajne 417,839,524 złr., tak że niedobór wynosi tylko 1,374.959 złr. Źródło właściwe deficytu leży więc w wydatkach nadzwyczajnych a mianowicie w wydatkach na koleje żelazne na podstawie udzielonych w czasie ery wiernokonstytucyjnej gwarancyj. Otwierałaby się więc droga do wyrównania budżetu przez stopniowe ścieśnianie wydatków nadzwyczajnych wynoszących obecnie około 52 milionów, na których zaspokojenie znajduje się tylko 15 milionów nadzwyczajnego dochodu. Ale tą drogą nie pójdzie minister finansów, bo prowadziłaby ona albo do naruszenia praw zagwarantowanych (jak np. w zakresie wydatków na niedobory kolei żelaznych), albo do uchylenia wydatków, które z wyjątkiem niektórych tylko przemijających, a te z czasem same znikną, przeznaczone są na cele produkcyjne. Wydatków na te cele minister Dunajewski nie uważa, jak wiadomo, za stracone, upatrując w nich owszem najskuteczniejszy środek ustalenia siły podatkujących. Pozostawi więc sobie prawdopodobnie możność wstawiania w budżet nowych wydatków nadzwyczajnych na cele produkcyjne w miejsce stopniowo znikających z niego wydatków nieprodukcyjnych przemijających, a o uchyleniu szkodliwości deficytu zamierza zaradzić w inny sposób.

Z reformy podatku od budynków, z nowelli względem opłat rządowych (*Gebührennovelle*) i z ustawy o podatku od nafty, które już w roku przeszłym wniesione zostały, tudzież z rewizyi taryfy celnej, która niebawem Radzie państwa przedłożoną zostanie, spodziewa się minister podwyższenia dochodów o $17^1/_2$ milionów rocznie, co łącznie z wzmagającym się dobrobytem, o czem świadczy pomnożenie się niektórych dochodów skarbowych, przyczynić się zdoła skutecznie, jeśli nie do zupełnego zniesienia deficytu, to przynajmniej do ujęcia go w bardzo szczupłe ramy.

Exposé ministra Dunajewskiego wywarło dobre wrażenie, i to na wszystkie stronnictwa, nie wyłączając nawet stronnictwa centralistycznego. Niezaniedba ono wprawdzie zapierać się tego tendencyjnie tak na polu parlamentarnem, jak i w dziennikach swej barwy, ale gdzie interes przemawia wprost do kieszeni, zmuszonem już zostało do uznania częściowej zmiany na lepsze jaka zaszła w stanie finansów austryackich. Giełda powitała *Exposé* ministra finansów zwyżką renty.

MOWA

ministra skarbu Dra Dunajewskiego

przy przedłożeniu finansowego *exposé* na rok 1882.

(Dokończenie).

W roku zeszłym, gdy miałem zaszczyt wystąpić przed wys. Izbą w tej sprawie, pozwoliłem sobie wypowiedzieć zdanie moje w tym duchu, że wobec trwającego przez dłuższy czas niedoboru w finansach państwa trzy tylko mogą być drogi, które prowadzą do usunięcia niedoboru w pewnym przewidzianym, niezbyt długim czasie. Pozwoliłem sobie wówczas położyć przycisk na to, że, gdzie chodzi o usunięcie większego niedoboru, przez oszczędności można osiągnąć rezultat dostateczny. Jeśli dobrze sobie przypominam, użyłem wyrazu „wydatnych oszczędności“, wydatnych rozumie się w stosunku do zamierzonego celu, t. j. do usunięcia niedoboru, bo przecież oszczędności, jeżeli mają być wydatne, mojem zdaniem, już to istniejące prawa naruszyć, już to potęgę monarchii na niebezpieczeństwo narazić, już też także, czego absolutnie unikać trzeba, w rozwoju państwa i jego ludów zupełny zastój sprowadzić muszą. Wskazałem więc na dwie, mojem zdaniem, w tym względzie o wiele ważniejsze zasady, mianowicie konieczność podźwignienia dochodów państwa, i tu pozwoliłem sobie wypowiedzieć nadzieję, że już natura stosunków ekonomicznych i właściwa wszystkim ludom tego państwa siła i pracowitość także bezpośredniego wpływu państwa przyczyni się do podźwignienia dochodów państwa, a więc przynajmniej do zmniejszenia niedoboru.

Otóż gdy tę nadzieję z osiągnionemi dotychczas rezultatami porównamy, może następujące liczby posłużą do objaśnienia tego stanowiska. Nie porównywam rezultatu ubiegłego okresu roku 1881 z preliminarzem, bo przecież rezultaty nie dają się tak dzielić wedle okresów regularnych, bo terminy płatności dla opodatkowanych nie są równe i nie te same we wszystkich częściach monarchii. Zdaje mi się, że stosowniejszą, właściwszą podstawą porównania jest wynikłość dziewięciu miesięcy roku 1881 z wynikłością dziewięciu miesięcy roku 1880. A tu przedstawiają się liczby następujące:

Suma podatków bezpośrednich w dziewięciu miesiącach roku 1881 w porównaniu z dziewięcioma miesiącami roku 1880 daje dochodów więcej o 962,542 złr., bo przy niektórych podatkach, jak wspomnieć już miałem zaszczyt, dochód mniejszy, przy innych, jak przy podatku dochodowym, znacznie większy dochód osiągniono. Przy podatku od okowity w pierwszych dziewięciu miesiącach tego roku w porównaniu z pierwszemi dziewięcioma miesiącami roku 1880 osiągniono dochód większy, ale nieznaczny, mianowicie 73,815 złr.; przy podatku od piwa tegoż okresu dochód większy o 1,377,273 złr.; przy podatku od mięsa nieznaczną sumę 54,000 złr., przy sprzedaży soli osiągniono dochód większy o 324,315 złr., przyczem nadmieniam, że konsumcya wewnętrzna uczestniczy w tem aż do wysokości 300,000 złr. Przy sprzedaży tytoniu osiągniono dochód większy o 1,379,007 złr., przyczem pozwalam sobie nadmienić, że właśnie najtańsze gatunki i właśnie te, których taryfy cen jeszcze nie podwyższono, mają największy udział w tym większym dochodzie. Przy stęplach i taksach osiągniono dochód większy o 456,350 złr. Wynikłość dziewięciu miesięcy roku 1881 w porównaniu z tymże okresem roku 1880 jest przeto o 4,597,300 złr. korzystniejsza. Mniejszy był dochód z należytości skarbowych w całej sumie 138,500 złr. i przy loteryi mniejszy o 886,614 złr. (*Brawo! brawo! z prawicy*). Wykazuje także podatek od cukru większy dochód w tym okresie; ale z znanych przyczyn umyślnie nie wziąłem go do rachunku, bo nie można go uważać za rzeczywisty większy dochód państwa.

Otóż co się więc tyczy podwyższenia dochodów państwa na naturalnej drodze wyzdrowienia ekonomicznego, mniemam, że doświadczenie potwierdziło to zdanie nie tak nieznaczną przecież sumą 4,600,000 złr. okrągło.

Co się tyczy zaś dalszego podwyższenia dochodów państwa, pozwalam sobie przypomnieć wys. Izbie, że projekt rządowy, który już w tej wys. Izbie przeszedł obrady i stanowczo jest załatwiony, czeka konstytucyjnego załatwienia swego w drugiej wys. Izbie. Jest to reforma podatku budynkowego. Po tych zmianach, które w tej tu wys. Izbie przedsięwzięto, można większy dochód, gdy projekt stanie się ustawą, przyjąć w ilości złr. 1,190,000 podczas okresu przejściowego; po okresie przejściowym większy dochód wynosiłby więcej niż 2 miliony. Dalej czeka załatwienia w tej wys. Izbie nowela o należytościach skarbowych, której dochód większy oblicza się do 4 milionów, bo ściśle tego obliczyć niemożna.

W najbliższej przyszłości rząd będzie miał zaszczyt wnieść do wys. Izby projekt mający na celu rewizyę taryfy celnej. (*Brawo! brawo! z prawicy.*) Nie będę się rozwodził teraz o ekonomicznem znaczeniu projektu tego, bo on nie należy bezpośrednio do wydziału ministerstwa skarbu; ale pomyślano w projekcie tym w łączności z król. węgierskim rządem nie tylko o rewizyi ceł przeznaczonych właściwie dla przemysłów i wogóle dla produkcyi bezpośredniej i jej opieki, lecz, rozumie się, pomyślano także o zniesieniu tych ceł, które uważa się za podatki, czyli innemi słowy za cła finansowe. W łączności z projektem o nafcie, który również czeka załatwienia, co do którego także ułożono z król. rządem węgierskim zmiany, udział, który nasza część monarchii mieć będzie w większym dochodzie tylko przy cłach finansowych, jakiego z całem prawdopodobieństwem spodziewać się można, wynosić będzie 8 milionów złotych.

Dalej w roku zeszłym pozwoliłem sobie powiedzieć, że rząd nie myśli przerywać wątku reformy podatków stałych, że postępuje tylko powolniej, bo doświadczenie dowodzi, że właśnie przy tych ustawach z natury rzeczy wobec trudności skodyfikowania ich i wobec rozmaitości interesów, które niemi są dotknięte, potrzeba dłuższego czasu dla obrad obu Izb. Użyłem teraz ostatnich miesięcy do tego, żeby wedle najlepszych sił moich reformę tę popchnąć naprzód. Chodziło przytem z jednej strony o to, żeby nieodzownym potrzebom wyskarbu państwa uczynić zadość, z drugiej strony atoli ze względu na objawiające się w wielu wypadkach w najrozmaitszy sposób życzenia ludności wedle słuszności uwzględnić tak zwanych małych przedsiębiorców lub przemysłowców, za to jednak podatek cokolwiek podwyższyć dla tych, których przedsiębiorstwa dotychczas albo wcale nie są opodatkowane, albo nie w stosownej mierze. (*Brawo! z prawicy.*) Spodziewam się w kilku tygodniach wnieść te projekty do wys. Izby. Obliczenie dochodu z takich projektów jest bardzo trudne, ale jednak z pewnem uspokojeniem mogę powiedzieć, że gdy projekty te staną się prawomocnemi, w pierwszych latach, w których konieczną jest pewna łagodność i względność dla ustawodawstwa i dla administracyi względem opodatkowanych, da się przecież osiągnąć dochód o $4^1/_2$ do 5 milionów większy.

Możnaby tedy z podatku budynkowego spodziewać się 1 miliona podczas okresu przejściowego, z należytości skarbowych $3^1/_2$ miliona, z rewizyi taryfy celnej, a względnie z ceł finansowych i wewnętrznego podatku konsumcyjnego od nafty 8 milionów, z reformy podatków bezpośrednich 5 milionów, a więc sumy ogólnej 17,500,000 złr. Przy tem muszę jeszcze nadmienić, że od dawnego czasu już toczą się rokowania z król. rządem węgierskim, które niezadługo prawdopodobnie zbliżą się ku ukończeniu, co do stosownej reformy podatku od okowity.

Ta byłaby droga bezpośredniego podwyższenia dochodów państwa, którą teraz pokrótce zaznaczyć sobie pozwoliłem. Inną drogą jest droga oszczędności. Już poprzednio nadmienić sobie pozwoliłem, że wydatnych rezultatów, wydatnych — powtarzam — ze względu na cel usunięcia niedoboru, chwilowo się nie spodziewam. Ale nie mogę zaprzeczyć, że są niektóre pozycye w budżecie, które naprawdę mogą zwrócić na siebie baczną uwagę rządu, aby, choć nie zmniejszyć ciężar dotychczasowy, to jednak przynajmniej zapobiedz dalszemu wzmaganiu się jego.

Pozwolę sobie tylko zwrócić uwagę na pozycyę „etat emerytur“, która od roku do roku niepomału się wzmaga. Rząd dawniejszy, proponując uregulowanie płac, już wówczas nosił się z zamiarem ulżenia cokolwiek skarbowi przez pociągnięcie uprawnionych urzędników do przyczyniania się do emerytur. W tej wys. Izbie jednak wykreślono ten wniosek dodatkowy, a teraz skarb państwa z jednej strony jest zobowiązany brać na się wielki, dorocznie wzmagający się ciężar, z drugiej strony zaś odzywają się niesłuszne skargi z sfery mianowicie niższej kategoryi świata urzędniczego na zbyt szczupły wymiar, szczególniej pensyj dla wdów i sierót. Wobec tych dwu pozornie z sobą sprzecznych, a jednak równie słusznych kierunków, administracya finansowa ma oczywiście bardzo trudne stanowisko. Mimo to zarządziłem, aby zagraniczne urządzenia i wyniki naszych materyałów troskliwie zbadano i rozważono, a spodziewam się, że w kilku miesiącach, wedle stanu teraźniejszej pracy, będę w położeniu, ze słusznem uwzględnieniem praw i pretensyj urzędników, ich wdów i sierot, wystąpić przed wys. Izbę z projektem, aby położyć kres wzmaganiu się etatu emerytur. (*Brawo! brawo! z prawicy.*)

W obec tego jednak, co w ogólności o wydatności oszczędności na ten cel usunięcia niedoboru w wys. Izbie kilkakrotnie wypowiedzieć sobie pozwoliłem, odezwały się jednak z łona tej wys. Izby, w komisyach jak i na zebraniach plenarnych liczne, z najrozmaitszych stronnictw wychodzące głosy i życzenia, żeby rząd w obec wymagań, jakie właśnie przywrócenie równowagi czyni, kwestyę oszczędności i podobieństwa przeprowadzenia ich, większego uproszczenia w administracyi poddał jaknajsumienniejszej rozwadze. Jakkolwiek mi rezultaty oszczędności, by użyć najłagodniejszego wyrazu, zaledwie wydają się wydatnemi, nie mogłem jednak nie wziąć na uwagę, iż możnaby naprzeciw rządowi postawić tezę, że inicyatywa

do oszczędności nie może wychodzić od tych, którzy bądź na czele administracyi, bądź na niższych stanowiskach są zatrudnieni, bo dzienne sprawy bieżące i potrzeby państwa tak całkiem ich zaprzątają, że nie mogą zabrać się do gruntownego zbadania tych kwestyj, bo i dalej może skrępowani formami i tradycyami, do których ich przyzwyczajono, wogóle występują naprzeciw zmianie w tym względzie z góry z bezwarunkowem nie! Aby więc takiemu może zarzutowi także zapobiedz a z drugiej strony zamanifestować dowód, że rząd stanowczo jest zdecydowany zupełnie uczynić zadość każdemu objektywnie doń przystępującemu, należącemu do rzeczy i spokojnemu sądowi, stawiłem, rozumie się za przyzwoleniem rady ministrów, na najwyższem miejscu wniosek, aby do zbadania kwestyi uproszczenia i jaknajwiększych oszczędności w administracyi utworzono osobną komisyę złożoną z mężów niezawisłych, znających administracyę w państwie, a może i zagraniczną i bezstronnych. (*Brawo! brawo! z prawicy!*)

Rząd nie zawaha się udzielić tej komisyi niezbędnego materyału, brać udział w jej pracach, o ile pozwolą inne obowiązki jego, i nie zawaha się poddać rezultaty takiej pracy najsumienniejszemu rozważeniu i zbadaniu; on pierwszy będzie który możność oszczędności, gdy będzie dowiedziona, przyzna i z niej skorzysta. Ten wniosek mój Najj. Pan raczył najłaskawiej zatwierdzić najwyższem postanowieniem z dnia 12 b. m. Rzeczą rządu będzie utworzyć taką komisyę, by nakoniec już zbadać i przedyskutować kwestyę, czy można zaprowadzić oszczędności. (*Brawo! brawo! z prawicy*).

Proszę wys. Izbę o pobłażliwość, że pozwolę sobie wrócić jeszcze pokrótce do liczb. Powiedziałem, że niedobór *brutto* wedle preliminarza na r. 1882 czyni sumę, 37,809,535 złr. Z tego strąciłem: umorzenie asygnat kasowych w r. 1882 w ilości 10 milionów i koszta kolei Arulańskiej w ilości 5 milionów; pozostaje więc niedobór 22,309,000 złr., za co ja, rozumie się z pozostawieniem wys. Izbie zbadania, rozważenia i uchwał, daję jej możność za pomocą projektów rządowych, które już znajdują się w wys. Izbie i jeszcze będą wniesione, podnieść dochody państwa o 17 milionów, tak iż wogólności powiedzieć mogę, że, jeżeli obu wysokim Izbom reprezentacyi państwa spodoba się projekty te w ogólności przyjąć, w stosunkowo krótkim czasie zbliżymy się do zupełnej równowagi w budżecie, bo drobna suma, która wtedy pozostanie, sama wypłynie na naturalnej drodze podnoszenia się dochodów państwa przy pomyślnym rozwoju ekonomicznym. (*Brawo! z prawicy*).

Rozumie się, że jak to od wielu lat jest zwyczajem, pomieściłem w projekcie ustawy finansowej, co się tyczy pokrycia, tylko ustęp, że o pokryciu niedoboru postanowi się inną ustawą. Nie mogę dziś naturalnie pozwalać sobie żadnego jeszcze sądu, jakiego losu doznają projekty rządowe w wys. Izbie. To atoli, co ja na podstawie poczynionych już doświadczeń pod względem pokrycia od siebie za przyzwoleniem wys. Izby, pominąwszy podwyższenie dochodów, uczynić myślę, pokaże się może jeszcze z liczb następujących:

Wszakże wam wiadomo, szanowni panowie, że ustawami z dnia 28 i 30 maja roku 1880 upoważniono administracyę finansową zaciągnąć pożyczkę administracyjną na pokrycie niepokrytej cząstki niedoboru roku 1880 w ilości 1,435,344 złr. a dalej kwoty potrzebnej na budowę kolei Arulańskiej w ilości 2,100,000 złr. Z tego upoważnienia administracya finansowa nie skorzystała. (*Brawo! z prawicy*). Czyni to razem sumę 3,535,344 złr. Wys. Izba przypomni sobie, że na pokrycie niepokrytej cząstki niedoboru roku 1881 administracya finansowa nie zażądała kredytu. Z sumą powyższą czyni to razem 7,001,600 złr., które znajdują pokrycie w zasobach kasowych. Jestem zaś w tem położeniu, że tym zasobom kasowym bez jakiegokolwiek nadwerężenia gospodarstwa finansowego mogę przeznaczyć jeszcze dalsze 3 miliony w celu wykupienia równej kwoty płatnych asygnat skarbowych (*brawo! z prawicy*), a gdy to nastąpi, natenczas — te 7 milionów dodawszy do tych 3 milionów — kasy państwowe zrefundowały owe 10 milionów, któremi je czasu swego zasilono sposobem zaciągnienia długu. Zdaje mi się pod tym względem, że ponieważ to jest korzystny rezultat w naturalnym rozwoju rzeczy, muszę położyć przycisk na to, że jest to najprostszy i najgruntowniejszy sposób umarzania długów, gdy się z przewyżek z lat lepszych umarza dług z lat poprzednich. (*Brawo! z prawicy*). W ten sposób tedy niedobór wynosiłby 34 miliony. Strąćcie od tego nie umorzone jeszcze asygnaty skarbowe teraz w ilości 7 milionów — bo 3 miliony mam z zasobów kasowych — pozostaje jeszcze kwota 22 milionów.

Gdy zaś dziś wprawdzie nie zupełną pewność, ale o ileby nie zaszły całkiem szczególniejsze przeszkody, słuszną nadzieję wypowiedzieć mogę, że na cząstkowe pokrycie tych 22 milionów bez osłabienia zasobów kasowych mogę wypłacić nie nieznaczną cząstkę, pokazuje się, że niedobór który wypadnie pokryć rzeczywiście sposobem operacyi kredytowej, wynosi 18, 19, jeśli wolicie 20 milionów.

Jeśli zaś wys Izbie spodoba się chociaż nie wszystkie projekty rządowe, to jednak — muszę naturalnie usilnie wys. Izbę o to prosić — przynajmniej te, które można załatwić w stosunkowo krótkim czasie, jak taryfę celną, nowelę o należytościach skarbowych, załatwić chociaż nie przed końcem roku bieżącego, to jednak na początku roku przyszłego, natenczas bez jakiejkolwiek przesady będziemy mogli twierdzić, że może o 8 lub 6 lub 7 milionów większy dochód osiągniemy już na rok przyszły i w ten sposób w drodze kredytu publicznego wypadnie nam postarać się o rzeczywiście znikomo małą sumę w roku przyszłym. (*Brawo! z prawicy*).

Zadałem sobie jak najwięcej trudu, aby co zresztą jest mojem obowiązkiem, jak w roku zeszłym tak i w bieżącym na rok przyszły wys. Izbie bez wszelkiego upiększania liczb przedstawić tak korzystne, jak niekorzystne, przynajmniej najważniejsze z nich. Powołuję się na to, że w roku zeszłym powiedziałem, że przywrócenie równowagi w budżecie jest celem, który w państwie posiadającem żywotne siły i przyszłość, jak Austrya nie środkami radykalnemi, nie planami choćby najgenialniejszemi, lecz na naturalnej drodze spokojnego i ustawicznego rozwoju tak ekonomii społecznej jak podatków osiągnąć można. Zdaje mi się, że z zadowoleniem stwierdzić mogę, że część nadziei o tyle się spełniła, iż powiedzieć możemy, że większy dochód z podatków, mianowicie tych, które wskazują na rzeczywiste polepszenie pewnego materyalnego stanu rzeczy, jak to n. p. przy monopolu na tytoń, przy podatku od piwa, nakoniec przy soli ma miejsce, nie jest wprawdzie znaczny, ale ciągły, a więc z pewnością pocieszający.

Od tej jak od drugiej wys. Izby reprezentacyi państwa zależy zdecydować się teraz co do projektów rządu. Prawda to i zaprzeczyć nie można, że rząd z nowemi wymaganiami zwraca się ku reprezentacyi ludności, ale mniema, że wobec przyszłego aktu, o który chodzi, ofiary choćby jaknajwiększe, nie są tak wielkie, by ulęknąć się stanowczego wstąpienia na tę drogę. A gdy się zważy, jak przecież uczy najnowsza historya finansowa Ameryki północnej, Francyi i Włoch, że kraje te nieraz w najwyższym stopniu uciążliwe podatki, uciążliwe wysokością kwoty, uciążliwe dla sposobu kontroli, w niewielu latach chętnie ponosiły, i tak cel pożądany osiągniono, sądzę, iż wys. Izba nie weźmie przecież za złe, jeżeli z całą stanowczością, jaką mi obowiązek urzędu mego nakazuje, odezwę się do Wysokiej Izby z prośbą, aby w dyskusyi nad przedłożonemi wnioskami zrzekła się wszelkich drobnych choćby częściowo usprawiedliwionych względów, a miała przedewszystkiem na oku wielkie interesa monarchii i w tem nie dała się niczem zbić z toru, bo od oparcia budżetu na trwałej podstawie zawisło wszystko, tak potęga monarchii jak i rozwój duchowych i ekonomicznych interesów wszystkich ludów w skład jej wchodzących. (*Brawo! brawo! z prawicy*). Prosząc o to, poddaję przychylnej rozwadze wysokiej Izby budżet na rok 1882. (*Przeciągłe brawa i oklaski prawicy*).

KORESPONDENCYA „CZASU."

Lwów 16 listopada.

(§§) Kiedy przed dwoma miesiącami doniosłem wam, że techniczne organa rządu pracują nad ułożeniem jeneralnego projektu regulacyi rzek galicyjskich, zarzucono mi we Lwowie, że to nieprawda, że chodzi tylko o mydlenie oczu, ażeby zdawało się, że rząd coś uczynić zamierza. Polegając zupełnie na mojej informacyi, nie zapuszczałem się w gołosłowną polemikę, czekając cierpliwie na upłynięcie terminu, do którego projekt ów miał być opracowany. Termin upływał d. 31go października, bo d. 1go listopada odeszło do ministerstwa sprawozdanie z szczegółowemi planami i kosztorysami. Mogę tedy teraz cyframi objaśnić czytelnikom, w jakich rozmiarach i w jakim czasie według planu rządowego ma być nadal prowadzona i przeprowadzona regulacya rzek galicyjskich. Plan rządowy obejmuje wszystkie te przestrzenie rzek, które w myśl rozporządzeń wydanych przez ministerstwo w r. 1862 i 1863 jako państwowe mają być kosztem skarbu uregulowane, a mianowicie: Wisłę od ujścia Przemszy pod Gorzowem do Zawichostu (299 kilometrów), Przemszę od Stupny do ujścia do Wisły (234 kilometrów), Dunajec od mostu rządowego w Zgłobicach do ujścia do Wisły (39 kilom.), Wisłokę od Mielca do ujścia do Wisły (19 kilom.), San od Jarosławia od ujścia do Wisły (129 kilom.) oraz Dniestr od Żurawna do granicy w Okopach (345 kilom.). Razem tedy przestrzeń do regulacyi przeznaczona wynosi 854·4 kilometrów. Z tej przestrzeni odpada Przemsza, bo regulacya jej podjęta wspólnym kosztem skarbu austryackiego i pruskiego zostanie już w r. 1882 ukończona. Także regulacya części Wisły od Krakowa aż do ujścia Przemszy nie wchodzi właściwie w obecny projekt jeneralny, gdyż stanowi przedmiot osobnego przedłożenia które już w lipcu do ministerstwa odeszło. Koszta regulacyi tej przestrzeni obliczone zostały w kwocie 610,570 złr.

Regulacya objęta obecnym projektem jeneralnym wymaga następujących funduszów: Wisła od Krakowa do Zawichostu 2,600,000 złr. a od ujścia Przemszy do Zawichostu okrągło 3,210,000 złr.; Dunajec 570,000 złr.; Wisłoka 85 000 złr.; San 2,700 000 złr.; Dniestr 3,167,000 złr. Razem tedy koszta według jeneralnego projektu wynoszą złr. 9,732,000.

Począwszy od r. 1864 aż do końca r. 1880 wydano już na regulacyę rzek ze skarbu państwa 2,493,072 złr., a mianowicie na regulacyę Wisły i jej dopływów 2,152,749 złr., a na regulacyę Dniestru 340,323 złr. Że dawniej koła rządowe w Wiedniu nie miały trafnego wyobrażenia o rozmiarze potrzebnych budowli wodnych w Galicyi, wskazuje sam fakt, iż w r. 1862 ministerstwo stanu preliminowało na regulacyę Wisły i jej dopływów razem tylko 1,080,000 złr, a więc znacznie mniej od kwoty, jaką już dotąd na częściowe tylko uregulowanie tej rzeki wydano.

Czas potrzebny do wykonania budowli wodnych objętych obecnym planem jeneralnym zawisł od większej lub mniejszej możności uzyskania potrzebnych materyałów w okolicach nadbrzeżnych a co do Wisły także od postępu robót na lewym brzegu prowadzonych przez rząd rosyjski. Skrócenie czasu budowy przez sprowadzenie materyałów faszynowych z dalszych okolic spowodowałoby znaczne podwyższenie kosztów. Na przestrzeni Wisły od źródeł powyżej Krakowa aż do Niepołomic i na Dniestrze od Maryampola do granicy użyty będzie przeważnie kamień jako materyał, na innych przestrzeniach faszyny. Koszta przeciętne na jeden kilometr przypadające wynoszą na Wiśle 12,200 złr., na Dunajcu 14,600 złr., na Wisłoce 14,500 złr., na Sanie 20,930 złr., a na Dniestrze 9,180 złr.

Plan jeneralny oblicza, że regulacya Wisły może być wykonana w 15 latach (potrzebna roczna dotacya 214,000 złr.), regulacya Dunajca w 10 latach (roczna dotacya 57,000 złr.), regulacya Wisłoki w 6 latach (roczna dotacya 14,167 złr.), regulacya Sanu w 15 latach (roczna dotacya 180,000 złr.), regulacya Dniestru w 15 latach (roczna dotacya 211,133 złr.). Skarb państwa musiałby tedy poświęcić w pierwszych sześciu latach rocznie po 676,300 złr., w następnych czterech po 662,133 złr. a w ostatnich pięciu po 605,133 złr.

Trzeba uznać, co uznał także p. Moraczewski, gdy obejmując urząd zastał już całkowicie opracowany projekt jeneralny, że organa techniczne Namiestnictwa zdziałały nadspodziewanie wiele w krótkim przeciągu czasu. Kto ma wyobrażenie o rozmiarach tej pracy nie uwierzyłby w pierwszej chwili, że mogła ona być wykonana w kilku miesiącach. Tutejsze dzienniki pisząc niedawno o tym planie wprowadziły go w związek z objęciem urzędu przez p. Moraczewskiego. *Suum cuique.* P. Moraczewski nie jest debiutantem w zawodzie technicznym, nie dorabia się dopiero rozgłosu lecz posiada go już, więc niepotrzebuje windykować sobie cudzych zasług. Objąwszy urząd zastał, jak powiedziałem, pracę już dokonaną i lojalnie uznał jej wartość. Nie uważam w ogóle za stósowne łączyć prac pewnego urzędu z nazwiskami niektórych tylko urzędników, ale skoro już sprowadzono rzecz na tę drogę, to przy wymienianiu nazwisk nie powinno być pomijane to (inżyniera Stabla), które najściślej łączy się z dokonaną pracą.

Wiedeń 16 listopada.

(*A.*) Znaną wam już jest mowa, jaką wygłosił minister skarbu Dr Dunajewski na onegdajszem posiedzeniu Izby, znanem wam także jest zdanie o tej mowie dzienników bądź przychylnych rządowi, bądź spokojniejszych w swym sądzie a nie idących li tylko za głosem namiętności. Wrażenie jakie sprawił w Izbie i po za Izbą p. Dunajewski, było jak najlepsze, a w obecnych stosunkach znaczy to bardzo wiele, że lewica z natężoną uwagą słuchała wywodu ministra, nie przerywając go oznakami niechęci. *Succès d'estime* wobec lewicy; więcej wśród dzisiejszych okoliczności zaiste wymagać nie można. Giełda powitała mowę p. ministra małą zwyżką renty, lubo zkądinąd znajdowała się tego dnia właśnie w usposobieniu pesymistycznem. Najlepszem świadectwem uznania dla p. Dunajewskiego jest fakt, że były minister skarbu bar Pretis, o którym wiadomo, że nie należy do przyjaciół gabinetu hr. Taffego, serdecznie i z przekonanania powinszował p. Dunajewskiemu sukcesu. Najgorzej ze wszystkich dzienników, jak zawsze, obeszła się *Nowa Presse* z mową ministra skarbu, ale na szczęście artykuł jej grzeszy taką przesadą, iż nikomu, chyba jej samej, szkodzić nie może. Fałszerstwo, jakiego przytem dopuściła się *Nowa Presse*, wykazuje dzisiejsza *Abendpost* w sposób dobitny. Dziennikowi temu głównie przykro, że nie posiada żadnych informacyj z ministerstwa skarbu. Stan finansów jest chwilowo tego rodzaju, że inny minister skarbu, mniej ostrożny i sumienny a bardziej optymistyczny, byłby z pewnem uprawnieniem połowę niedoboru przekreślił. Co p. Dunajewski wyraził jako nadzieję, stanie się w ciągu roku 1882 rzeczywistością, a jeżeli prawica zechce tylko złożyć dowody małej stosunkowo ofiarności ze swej strony dla poparcia systemu obecnego, to wkrótce minister skarbu byłby w stanie pokryć wydatki wszystkie z dochodów, przywrócić równowagę w budżecie i obejść się bez operacyj kredytowych. Największą niespodziankę sprawił p. Dunajewski Izbie i opinii publicznej wzmianką o ustanowieniu komisyi złożonej z ludzi niezawisłych celem zbadania administracyi państwowej i wykazania możliwych oszczędności. W odręcznem piśmie N. Pana do hr. Taffego, które winno być ogłoszonem, wyraźnie powiedzianem, że komisya wspomniona zwołana zostanie na wniosek i z inicyatywy ministra skarbu. Wogóle mamy powód sądzić, że obecna sesya parlamentarna będzie o wiele płodniejszą, aniżeli poprzednia, albowiem rząd pracuje nad całym szeregiem ważnych przedłożeń na polu gospodarsko-finansowem. Izba wyższa również wzmocnioną zostanie nominacyą pewnej liczby parów. Jak twierdzi jeden z dzienników tutejszych, będzie ich 14. Zapewnie za parę dni nazwiska ogłosi gazeta urzędowa. Z Galicyi prawdopodobnie N. Pan powoła jednego lub dwóch członków do Izby wyższej.

Z Dalmacyi niestety nie dobre nadeszły wiadomości. Jak donoszą bowiem z Kotaru ze źródła urzędowego, pojawiły się z Hercegowiny w Krywoczy w okręgu kotarskim bandy rozbójnicze i spustoszyły tam kilka budynków. Namiestnik dalmacki baron Rodicz, który właśnie przeniesiony został w stan spoczynku, ściągnął słabe patrole żandarmeryi tamtejszej, nakazał zamknięcie komunikacyi z wybrzeża morskiego przez okolice nawidzone do Czarnogóry prowadzącej i zarządził odpowiednie środki dla obrony spokojnych miejscowości nadbrzeżnych. Miałżeby to być początek jakiegoś ruchu powstańczego w następstwie poboru wojskowego? W takim razie p. Rodicz pozostawiłby złą spuściznę swemu następcy i szwagrowi jenerał-porucznikowi baronowi Jowanowiczowi.

N. Pan nadał Wiktorowi Riedlowi, pocztmistrzowi w Ustrzykach, uznając jego blisko 50-letnią działalność, złoty krzyż zasługi.

Namiestnik mianował Franciszka Mitraszewskiego, kancelistę sądu obwodowego w Stanisławowie, kancelistą dyrekcyi policyi we Lwowie.

Sprawy monarchii.

(Exposé skarbowe na r. 1882). *Exposé* skarbowe, które minister skarbu Dr Dunajewski umotywował gruntownym wywodem w dłuższej mowie, której dokończenie dziś podajemy, przyniosła nam już w obszernem streszczeniu onegdajsza depesza. Dla lepszego atoli zrozumienia mowy ministra i w ogóle samego przedmiotu, podajemy je dziś w całej osnowie:

„Budżet tegoroczny wykazuje znaczny i wydatny postęp w drodze do powolnego uregulowania gospodarstwa państwowego. Według ustawy skarbowej z 7go czerwca 1881 r. wynosił niedobór 1881 roku 53,487,310 złr.; rzeczywiście zaś tylko 26,637,310 złr., jeżeli z pierwszej sumy wyłączy się kwoty, które wydane zostały na umorzenie długów lub w większych pozycyach na cele inwestycyjne, a mianowicie, jeżeli wyłączy się suma na wykupno asygnat skarbowych 20,600,600 złr., dalej kredyty na budowę kolei żelaznych i zaliczki kolejowe w kwocie 6,250,000 złr.

Ostateczny wynik preliminerza na rok 1882 przedstawia się w cyfrach, jak następuje: Wymogi wynoszą 470,892,393 złr., pokrycie 433,082,858 złr. tak, iż okazuje się niedobór w sumie 37,809,535 złr. Celem słusznego ocenienia tego wyniku należy jednak stosownie do procederu z r. 1881 wyłączyć z tej sumy sumę potrzebną na wykupno asygnat skarbowych 10,000,000 złr. i rentę na budowę kolei arulańskiej 5,500,000 złr., a tym sposobem zredukuje się niedobór do 26,637,310 złr. W porównaniu z wspomnionym powyżej niedoborem na r. 1881 w sumie 26,637,310 złr. przedstawia się tedy niedobór na rok 1881 w sumie złr. 22,309,535 korzystniejszym o 4,327,775 złr., jakkolwiek suma wymogów na r. 1882 (w kwocie 470,892,393 złr.) w porównaniu z przyzwoloną w r. 1881 sumą (463,133,304 złr.) wyższą jest o złr. 7,759,089. Nadwyżka ta nie zdołała zmienić ostatecznego wyniku, gdyż wyższym potrzebom odpowiada znacznie wyższe pokrycie. Większa suma wymogów tłómaczy się przeważnie przeliminowaną sumą opłat na wspólne sprawy monarchii, gdyż w skutek ciągłego wzrastania wywozu cukru burakowego po za granice austryacko węgierskiej monarchii w budżet wspólny na rok 1882 wstawioną być musiała daleko wyższa suma na restytucye podatku konsumcyjnego niżeli w roku 1881.

Jestto jednak wydatek nie wpływający niekorzystnie na budżety obu części monarchii, gdyż w myśl ustawy z 18go czerwca 1880 obu częściom monarchii zagwarantowany został pewien czysty dochód od producentów cukru (w r. 1882 wynosi on *pro rata* 10,650,000 złr.), a tem samem większa suma restytucyi łączy się z większą sumą dochodu surowego z podatku od cukru. W skutek tego większej sumie restytucyi w podatku konsumcyjnym odpowiada wzrost właściwej pozycyi w wydatkach, a większej sumie dochodu z podatku od cukru większy wydatek w preliminarzu. Rezultat ten ma zatem więcej buchalteryczne niż finansowo-polityczne znaczenie. Rzeczywisty wzrost wydatków wykazują: 1) ministerstwo obrony krajowej w skutek dłuższego trwania ćwiczeń w roku 1882 oraz w skutek zakupna różnych przedmiotów dla milicyi krajowej, 2) ministerstwo wyznań i oświecenia w skutek większych potrzeb szkół wyższych i średnich oraz większego nakładu na budowle uniwersyteckie, 3) ministerstwo skarbu z powodu wzrostu opłat wynikających z podatku konsumcyjnego i restytucyi. Wzrósł nadto wydatek na pensye o 346,900 złr. po części w skutek ustawy o regulacyi płac urzędników z 15go kwietnia 1873 i korzystniejszego wymiaru emerytur, po części z tego powodu, że w ubiegłych latach przyznano prawo do emerytury różnym kategoryom służby państwowej, której pensye ciągle się powiększają.

Zmniejszenie wydatków wykazują: 1) ministerstwo handlu, pomimo znacznego podwyższenia wydatków na poczty i podniesienia kredytu na uregulowania Narenty; 2) ministerstwo rolnictwa i 3) ministerstwo sprawiedliwości.

Subwencye i dotacye zniżono o 837,497 złr. w skutek spodziewanego wzrostu dochodu na niektórych kolejach żalaznych. Wydatek na długi państwa zmniejszony został o 7,902,556 złr., gdyż w roku 1882 tylko 10 milionów z asygnat skarbowych przypadnie do umorzenia. Natomiast nastąpił wzrost procentów i rat amortyzacyjnych w dziale ogólnego długu państwowego, mianowicie wstawiono 2,717,390 złr. na od etki od 5 prct renty wydanej na mocy ustawy z 11go kwietnia 1881 roku.

Ogólna suma dochodów wynosi według preliminarza na rok przyszły 433,082,858 złr, więc w porównaniu z poprzednim preliminarzem (409,645,994 złr.) więcej o 23,436,000 złr. Chociaż wzrost dochodów jest po części, jak powiedziano wyżej, tylko wynikiem zmian w restytucyi podatku od cukru, to jednak zawsze wzrost rzeczywisty wyniesie 13 milionów, przyczem podnieść należy, że cyfry o dochodach stanowią rezultat bardzo sumiennych obliczeń, dokonanych na podstawie przeciętnych kwot z roku poprzedniego. W dziale podatków bezpośrednich preliminuje się o 1,420,000 złr. więcej, mianowicie w rubrykach podatku od budynków, podatku zarobkowego i dochodowego. Mianowicie ostatni podatek przyniesie więcej, gdyż w r. 1882 kończy się uwolnienie przyznane niektórym kolejom w koncesyach.

Podatek konsumcyjny został preliminowany wyżej o 11,414,000 złr., z czego odpada na dochody z podatku nałożonego na cukier 10 milionów, dalej na podatek od mięsa i bydła rzeźnego, tudzież piwa 1,414,000 złr.

Oprócz tego preliminowano dochody z ceł o 1,787,756 złr. wyżej, dochody z tytoniu o złr. 1,059,000 złr., dochody z soli o 259,700 złr., dochody z sprzedaży stempli o 80,000 złr. taksy należytości wynikające z zawierania interesów prawnych o 200,000 złr. W końcu niektóre ministerstwa wykazują także większe dochody a na pierwszem miejscu stoi ministerstwo handlu z sumą 2,690,594 złr., którą to nadwyżkę wykazują wyłącznie poczty i telegrafy znajdujące się od lat kilku na drodze ciągłego rozwoju, co świadczy o coraz pomyślniejszym obrocie interesów. Dla wyrobienia sobie jednak należytego pojęcia o budżecie na r. 1882 należy koniecznie zestawić i porównać zwyczajne rozchody i dochody z nadzwyczajnemi dochodami i rozchodami.

Wedle wywodów ministra skarbu wynoszą zwyczajne rozchody za r. 1882 419,214,483 złr., zwyczajne dochody 417,839,524 złr.; niedobór wynosi przeto ogółem 1,374,959 złr., przyczem nawet należy i to uwzględnić, że do cyfr obejmujących wspólne sprawy przyjęte zostały jako zwyczajne wydatki także takie pozycye, które należą właściwie do *extraordinarium*, skutkiem czego po wyłączeniu tych pozycyj z *ordinarium* wykazałaby się w budżecie austryackim na rok 1882 właściwie zwyżka w pokryciu. Więcej niż kiedykolwiek zdaje się mieć tym razem słuszności zdanie, że *extraordinarium* jest wrogiem *ordinarium*. Punkt ciężkości niedoboru za rok 1882 spoczywa właściwie w nadzwyczajnych wydatkach, które wynoszą 51,677,910 złr. a na których pokrycie znajduje się tylko kwota nadzwyczajna 15,243,334 złr. tak, że na 36,434,576 złr. nie ma pokrycia. Większa część pozycyi tego *extraordinarium* odnosi się bądź do umorzenia długów, bądź pozostaje w związku z produktywnemi wydatkami charakteru przechodniego. I tak spłata asygnat skarbowych wymaga 10 milionów, subwencye na rzecz zakładów komunikacyjnych 20,217,853 złr., budowa kolei arulańskiej 5 i pół miliona złr., budowle monumentalne 1,604,291 złr., regulacye podatku gruntowego 1,670,000 złr., założenie nowych ksiąg gruntowych 500,000 złr., strata na monecie brzęczącej 41,497 złr., inne nadzwyczajne potrzeby 4,139,619 złr.

Doliczywszy do niepokrytego rozchodu *extraordinarium*, wynoszącego 36,434,576 złr., niepokryty rozchód w *ordinarium* wynoszący 1,374,959 złr. pokaże się, że ogólny niedobór w r. 1882 wynosi 37,809,535 złr., z której to sumy jednakże należy wyłączyć, jak to wzmiankowano na początku 10,000,000 złr. na asygnaty skarbowe, tudzież $5\frac{1}{2}$ milionów na budowę kolei arulańskiej. W ten sposób niedobór zredukowany zostanie do 22,309,535 złr. chociaż okazuje się potrzeba pokrycia całej powyższej sumy.

W sprawie pokrycia niedoboru nic jeszcze dotychczas nie postanowiono. Jeżeli się zważy, że rząd nie uczynił dotychczas użytku z ustaw z d. 28 i 30 maja 1880 względem uzyskania 1,435,344 złr. i 2,100,000 złr., na pokrycie niepokrytej reszty rozchodu z r. 1880, a właściwie na budowę kolei arulańskiej, i jeśli się dalej zważy, że na pokrycie niepokrytej reszty rozchodu na r. 1881 w kwocie 3,466,310 złr. rząd nie domagał się otwarcia mu kredytu, można mieć tę uzasadnioną nadzieję, że znaczna stosunkowo część niedoboru za rok 1882 zostanie wyrównana za pomocą wzrastających ciągle zasobów kasowych i że tym sposobem będą mogły być umorzone asygnaty kasowe w sumie 10 milionów bez uciekania się do kredytu.

O ile ostatnie przypuszczenie urzeczywistni się, — a że to nastąpi, prawie nie można wątpić, — o tyle będzie można powiedzieć, że Austrya znajduje się na drodze ciągłego zmniejszania się niedoboru, którego zupełne usunięcie zawisło od przeprowadzenia tych środków, jakie przedstawiał rząd obecny w ciągu bieżącej sesyi i jeszcze przedstawić zamierza. Ostatecznym celem ministerstwa skarbu — w myśl przyrzeczenia danego w roku zeszłym — było powolne usuwanie niedoboru i umożliwianie rozwoju ekonomicznego państwa. Forsowna akcya, celem usunięcia niedoboru, jakiej zdawano sobie życzyć tu i owdzie, — nie zgadzałaby się ani z poszanowaniem winnem nabytym prawom, ani z potęgą monarchii. Tegoroczne *exposé* poucza właśnie, że stosunki ekonomiczne w Austryi polepszają się coraz bardziej, a rzeczą jest poszczególnych grup i stronnictw, wyrzec się partyjnych interesów i połączyć się dla przeprowadzenia takiej reformy podatkowej, któraby, sprowadzając z jednej strony sprawiedliwy podział ciężarów podatkowych, z drugiej stała się kamieniem węgielnym przywrócenia równowagi w budżecie państwowym.

Kronika miejscowa i zagraniczna.

Kraków 17 listopada.

Jesień, która wcześniej w tym roku niż zwykle zdawała się zapowiadać zimę, przezco okopowe ziemiopłody zagrożone były zupełnem zniszczeniem, od paru dni przybrała znów łagodniejszy i prawie wiosenny charakter, szkody przeto, jakieby powstać mogły z niewykopania większej części ziemniaków i buraków, jeżeli nie całkowicie to przynajmniej w części powetowane zostaną.

— We Lwowie popełniono, jak nam telegrafują, dziś o północy przy ulicy Chorążczyznie morderstwo na szynkarzu Korkesie. Szynk zrabowano, a żona i córka Korkesa odniósłszy śmiertelne rany, całkiem są nieprzytomne i dla tego złożyć nie mogą zeznań co do sprawców tej strasznej zbrodni, którzy dotąd nie zostali wyśledzeni.

— Stryj 10 listopada. Tutejsze Stowarzyszenie „Gwiazda" rozwija się bardzo pomyślnie. Założone w r. 1871 podupadło prawie całkiem w r. 1879, lecz znaleźli się ludzie dobrej woli, którzy tej niezbędnej instytucyi, stojącej na straży interesów rzemieślników i mieszczan chrześcian, upaść nie dali. W październiku roku zeszłego zajął się wskrzeszeniem „Gwiazdy" urzędnik kolejowy p. Antoni Naglicki, a zachęciwszy do przystąpienia kilku kolegów swoich, jakoteż maszynistów i rzemieślników kolejowych, wyrwał z uśpienia Stowarzyszenie. Rozpoczął on czynność tę, opędzając pierwsze wydatki z własnych funduszów i nadał kierunek dalszemu rozwojowi. Na walnem zgromadzeniu, odbytem 12 grudnia r. z. wybrano nową dyrekcyę składającą się z p. Naglickiego jako dyrektora, p. Inaczyńskiego kasyera kolejowego jako sekretarza i p. Krasińskiego obywatela miasta jako skarbnika; również wybrano Radę nadzorczą z p. Janem Szeinem (wiceburmistrz miasta Stryja) jako prezesem na czele. Nowy zarząd dołożył wszelkich starań, by wlać nowe życie w stowarzyszonych i właśnie dnia 23go października odbyło się walne zgromadzenie, na którem dowiedzieliśmy się, że Stowarzyszenie posiada obecnie majątek w kwocie 1078 złr., który po większej części na zaliczki członkom rozdano, ilość członków przewyższyła już 100, a jest nadzieja, że obecnie jeszcze się wzmoże. Dowiedzieliśmy się dalej, że dyrektor p. Naglicki nietylko uporządkował sprawy pieniężne stowarzyszenia w zadawalniający sposób, ale także starał się przez uroczysty obchód rocznicy powstania listopadowego, konstytucyi 3go maja, jakoteż wspólny opłatek na Boże Narodzenie i wspólne święcone na Wielkanoc zbliżyć członków ku sobie i przypomnieć im, że są Polakami — chrześcianami. W czasie zimy odbyły się dwie zabawy dla stowarzyszonych urządzone, a p. Naglicki miał 6 odczytów, z których wiele obecni skorzystali. Stowarzyszenie „Gwiazda" ponosi obecnie znaczną stratę z powodu przeniesienia p. Naglickiego, który z urzędu dyrektora na walnem zgromadzeniu zrezygnował, jednakowoż prąd, którym obecnie mimowolnie sprawy stowarzyszenia płynąć muszą, rokuje dobrą przyszłość. W miejsce p. Naglickiego wybrało walne zgromadzenie p. Inaczyńskiego dotychczasowego sekretarza dyrektorem, a miejsce ostatniego zajął p. Blaim, którzy zarząd prowadzić będą dalej na podstawie intencyi ustępującego dyrektora. P. Naglicki przedłożył walnemu zgromadzeniu zmianę statutu, który obecnie z duchem czasu i postępem się nie zgadza, tę mozolną pracę przeprowadził on na zlecenie Rady nadzorczej, a walne zgromadzenie przekazało projekt do rozpatrzenia osobnej komisyi. W końcu po wysłuchaniu bilansu, sprawozdanie dyrekcyi i udzielenia absolutoryum, złożyło walne zgromadzenie na wniosek p. Zygmunta Zatwarnickiego podziękowanie dyrektorowi p. Naglickiemu za jego gorliwą pracę.

— Przy przekopie Panamy zajęty rodak nasz inżynier Dziembowski umarł, jak nam donoszą, w lipcu r. b. na żółtą febrę.

— Z pałacu Carskiego. *Daily Tel.* podaje w jednym z ostatnich swoich numerów następujące doniesienie: W urzędowych kołach rosyjskich wywołały wielkie przerażenie aresztowania kilku służących pałacowych w Gatczynie. Aresztowania te, jak mówią, spowodował odkryty spisek wysadzenia pałacu carskiego w powietrze. Rzecz tę trzymają w wielkiej tajemnicy, wychodzą jednak na jaw następujące fakta. Wkrótce po przesiedleniu się dworu w Peterhofie, zachowanie się jednego z służących dworskich wzbudziło podejrzenie w wyższym urzędniku, z powodu że przyjmował u siebie przyjaciół, co jest wzbronione regulaminem dworskim. Nie skarcono jednak tego przestępstwa, gdyż służący odwołując się na swoją długoletnią służbę, zaręczał że jest niewinnym i nie ma żadnego udziału w zbrodniczych zamachach. Polecono jednak zręcznemu ajentowi policyjnemu czuwać nad jego krokami, i ten doniósł, że podejrzany służący podczas peryodycznych swych wycieczek do stolicy obcuje z osobami, mającemi złą notę w policyi. W końcu powiodło się ajentowi pozyskać zaufanie tego człowieka i wydobyć od niego nazwiska kilku zajętych w pałacu ludzi, którzy gotowi działać, gdy

chwila nadejdzie. Ludzie ci są teraz aresztowani i spodziewają się, że niebezpieczeństwo zostało przez to usunięte. Oficerowie stojący załogą w Petersburgu i Kronsztadzie, otrzymali w ostatnich czasach pocztą odezwy bardzo rewolucyjnej natury.

— **Śmierć przez obawę letargu.** Piękna i młoda Amerykanka Ema Kobbly, która, jak donoszą z Bostonu, na kilku scenach krajowych błyszczała jako pierwszorzędna gwiazda w operetce, a w końcu zaangażowaną została do Towarzystwa opery francuskiej w Bostonie, była nieubłaganym przedmiotem wielbicieli, aż nareszcie znalazł się syn bogatego kupca, Jonatan S., który jej miłość pozyskał. Oddawszy mu serce i rękę, zamieszkała ona wraz z nim w odległej chatce, gdzie zdala od świata pędzili dni szczęśliwe. Trwało to 18 miesięcy, w ciągu których nic nie zamąciło ich swobody. Nagle dostała gorączki i cierpienia piersiowe wzmagać się szybko zaczęły. Dwaj lekarze wezwani odbyli ścisłę naradę i oświadczyli mężowi, że niema żadnej nadziei uratowania chorej. Gdy wrócił do pokoju żony, wyczytała ona w oczach jego straszny swój wyrok. Objęła ona rękami szyję Jonatana i cichym szeptem, głosem: „Muszę umierać, nieprawdaż? o nie przeczaj!.... żałuję tylko, że cię więcej nie będę mogła kochać. Żądam od ciebie najwyższego dowodu przywiązania. Jednego się tylko lękam.... abym nie została żywcem pogrzebaną. Słyszałam nieraz, że się zdarzają wypadki pozornej śmierci i drżę na myśl, że i ze mną podobnie stać się może. Przysięgnij mi, że jeżeli umrę, uczynisz wszystko, abyś przeszkodził, iżbym żywcem nie została złożoną do grobu.“ Jonatan wyjęknął napół przytłumione „tak.“ Gorączka wróciła. Stan się pogorszył. Wreszcie serce przestało bić, marmurowa bladość osiadła na pięknej twarzy ukochanej Emy — umarła. Gdy lekarze nadeszli, znaleźli męża w niemej rozpaczy obok zwłok żony. „Wszystko skończone“ rzekli i odeszli. Jonatan pozostał sam z Emą. Uchylił kołdrę leżącą na piersiach i ręką dotknął jej serca, potem złożył pocałunek na jej czole, nabił rewolwer i wycelował w serce. Strzał padł. Ema podniosła się, otwarła oczy i chwyciła się rękami za ranę. Potem upadła na poduszki, szepcąc: *O mon amour tu m'as tuée.* Nieszczęśliwa padła ofiarą obawy, jaka ją prześladowała za życia. Jonatan został uwięziony, lecz czy sądy mogą wymierzyć karę za czyn podobny?

— **Wiadomości policyjne:** Straż policyjna przytrzymała: Karola Wyrwę i Jana Stokłosę, chłopców, za kradzież klucza, którym dobierali się do sklepu i towary wynosili; Józefa Knawę i Józefa Orkiszewicza, za kradzież owoców z piwnicy.

Pociągnięto do odpowiedzialności za brak dozoru właściciela psa pod L. 36 przy ulicy Kopernika, który onegdaj potargał odzież przechodzącej tamtędy osoby.

Repertoar teatru.

W sobotę 19go: *Hic mulier*, komedya w 5 odsłonach, wolny przekład podług J. Rosena; komedya *Der deutsche Krieg*, przez J. Zajączkowskiego.

— Wystawa nieustająca Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Sukiennicach otwarta codziennie od godz. 11ej do 4ej prócz poniedziałku. — Wstęp w niedziele 15, w dnie powszednie 30 centów.

— Gabinet archeologiczny uniwersytetu Jagiellońskiego *(Collegium majus)* zwidzać można codziennie od 12ej do 1ej prócz niedziel, świąt i feryj uniwersyteckich.

— Muzeum Techniczno-przemysłowe w gmachu Franciszkańskim otwarte codziennie od 10ej do 6ej. — Wstęp 20 cent. od osoby. W niedziele od 10ej do 2ej bezpłatnie.

— Dnia 16go listopada pogoda; termometr od 1·0 doszedł do 10·4 C. Barometr opada; rano o g. 7ej dnia 17go stan jego był 743·6 millim., termometr 1·0 C. — Wiatr południowy.

— W piątek 18 listopada: Poświęcenia kościoła rzym. i Ś. Grzegorza.

Wiadomości artystyczne, literackie i naukowe.

Z Akademii. Komisya antropologiczna odbyła pod przewodnictwem prezesa Dra Majera posiedzenie d. 11 b. m, na którem sekretarz tejże Dr Kopernicki wręczył obecnym członkom V tom Wiadomości do Antropologii krajowej, przedstawił ofiarowane do zbiorów Akademii antropologiczno-archeologicznych przez p. Edw. Rulikowskiego 10 krążków i paciorków, znajdowanych na Ukrainie; przez p. H. Brezę zebrane z cmentarzyska pogańskiego w Borku Falęckim wyroby krzemienne, kości ludzkie palone i skorupy gliniane; wreszcie zawiadomił o pracach nadesłanych przez Dra L. Dudrewicza z Warszawy, X. Wł. Siarkowskiego z Kielc, p. Bol. Popowskiego z Ukrainy i Dra D. Mazurkiewicza z Krosna, z których to prac uczynionym będzie właściwy użytek. W końcu czł. kom. p. Godfr. Ossowski przedstawił mnóstwo wyrobów z kości i kamienia, wydobytych przy poszukiwaniach przedsięwziętych w tym roku w jaskiniach w Mnikowie pod Krakowem.

Koło artystyczno-literackie. Wczorajszy wieczór muzykalno-deklamacyjny uświetniła obecność p. Pawła Stalmacha, redaktora *Gwiazdki Cieszyńskiej*, którego wytrwała i pełna poświęceń działalność publicystyczna na Szląsku, znaną jest i należycie ocenianą w całej Polsce. Prezes J. Kossak w serdecznych kilku słowach wzniósł zdrowie tego niestrudzonego szermierza myśli polskiej na pobratymczym Szląsku. X. kanonik Polkowski w dłuższem przemówieniu skreślił dzieje działalności publicystycznej p. Stalmacha. Następnie p. Stalmach podziękował za tyle dowodów uznania.

Pani Hoffmanowa wystąpiła po raz pierwszy gościnnie w Warszawie na scenie Teatru Wielkiego w poniedziałek w roli Zuzanny w *Ćwiartce Papieru* Sardou. O pierwszym występie artystki Teatru Krakowskiego w następujący sposób wyrażają się dzienniki warszawskie.

Wiek: „We wznowionej po latach kilkunastu komedyj Sardou *Ćwiartka Papieru* przedstawiła się po raz pierwszy publiczności warszawskiej pani Antonina Hoffmannowa znakomita artystka sceny krakowskiej. Rola Zuzanny nie jest rolą popisową, a jeżeli ją pani Hoffmanowa właśnie na swój pierwszy występ wybrała, to może po to, ażeby i samym wyborem zaznaczyć stanowisko, jakie w sztuce dramatycznej zająć pragnie. Prawda, natura i doskonałe wcielenie się w charakter, oto godła pod jakiemi widocznie artystka pracuje. W prowadzonej równo, a drobiazgowo wystudyowanej roli nikt nie dopatrzy najmniejszej jaskrawości, efekciarstwa, gonienia za oklaskiem, ale ma za to publiczność przed sobą nie artystkę grającą tę lub ową rolę, lecz jak wczoraj Zuzannę, pannę nieco wyemancypowaną z poczciwem serduszkiem i głową uposażoną we wszystkie odcienia kobiecego sprytu. Artystka w ten sposób pojmująca swoje zadanie nie wojuje pojedyńczemi ustępami wybitnej roli, ale harmonijną i piękną całością wraża się w umysł i serce widza i zawiązuje z publicznością stosunek trwalszy i stalszy o wiele niż jakieś sporadyczne wybuchy, również sporadycznemi wyskokowemi wywołane przyczynami. Taki stosunek sympatyi prawdopodobnie powstał już wczoraj między panią Hoffmannową a naszą publicznością. W pełnym teatrze Wielkim, który zwykle chłodniej przyjmuje dramat i komedyą, miała pani Hoffmannowa wczoraj przyjęcie ze wszechmiar godne jej talentu, a powitana sympatycznym oklaskiem, po każdym akcie kilkakrotnie była przywoływana“.

Kuryer Warszawski: „Pani Antonina Hoffmannowa pełna talentu artystka sceny krakowskiej rozpoczęła wczoraj szereg gościnnych występów rolą Zuzanny w komedyi Sardou *Ćwiartka Papieru*. Jestto przedewszystkiem pole do popisu w delikatnych subtelnościach tonu konwersacyjnego, w sztuce cieniowania, akcentowania i prowadzenia dyalogu. Trudności roli są może dla ogółu widzów niewidoczne, ale rzeczywiste. Pani Hoffmannowa, wytrawna artystka, mowi swobodnie, naturalnie, podkreśla ostrożnie, nie pomijając jednak najlżejszej intencyi autora i nietylko zna wszystkie odcienia dykcyi, ale posiada również niełatwą sztukę słuchania; słowem w grze artystki spokojnej, pewnej, przebija się przedewszystkiem inteligencya panująca nad wszystkiemi szczegółami roli i układająca je w całość, w której każdy jest na właściwym planie i żaden zbytecznie naprzód się nie wysuwa, ani się zbyt daleko nie cofa. Najbardziej interesującą chwilą tej gry inteligentnej był akt drugi, odegrany z p. Ładnowskim wytwornie i dowcipnie. Antonina Hoffmanowa wystąpi w bieżącym tygodniu w piątek raz jeszcze w *Ćwiartce Papieru* odegranej wczoraj wobec licznego grona widzów. Dalsze jej występy przypadną w *Świecie Nudów* i *Rozwiedźmy się!* Sardou“.

Kuryer Codzienny. „Pani Hoffmannowa, artystka teatru krakowskiego, wczoraj na scenie tutejszej rozpoczęła szereg występów gościnnych odegraniem roli Zuzanny w komedyi wznowionej W. Sardou p. t. *Ćwiartka Papieru.* Grę pani Hoffmannowej cechuje wysoki artyzm, w połączeniu z inteligencyą. Wszystkie szczegóły roli układają się u niej w jedną całość wybornie przeprowadzoną, w miarę akcentowaną, jak to bywa zawsze, kiedy artysta wie czego chce i robi co należy. Dystynkcya i szlachetność dopełniają tej całości“.

Gazeta Polska. „Nazwisko artystki nie jest bynajmniej obce publiczności tutejszej. Dla chlubnie i oddawna pozyskanego uznania role gościnne w Warszawie zdobywać nie potrzebują zatwierdzenia. Możemy więc oceniać każdą z nich samą w sobie, jako mniej, lub więcej udatne dzieło — niewątpliwie bardzo zdolnej artystki. W Zuzannie odznaczającym się przymiotem gry była najprzód swoboda, tak doskonale zachowana, że nie zauważaliśmy nigdzie ani śladu aktorskiej roboty, a powtóre umiejętność prowadzenia rozmów, w których ton słów odpowiadał zawsze trafnie naturalnemu ich znaczeniu, a najdelikatniejszy odcień myśli nie został źle pojęty, zepsuty sztucznym naciskiem lub stracony. Pod względem artystycznéj miary, taktu, smaku, inteligencyi — rola Zuzanny na wszelkie zasługuje pochwały — a możnaby ją nazwać prawdziwie wzorową, gdyby postać ta nieco plastyczniej uwydatniała się na tle komedyj z większą wyrazistością charakteru i z silniej zarysowanym temperamentem, którego Zuzanna zdaje się nie posiadać wcale na scenie. Udział jej tak ważny w sztuce, nieodbicie potrzebny dla biegu akcyi, i nietylko związany z intrygą, ale nawet całą niemal osnowę komedyi skupiający w sobie — powinien był przestawić się żywiej, w formach dosadniejszych. Zuzanna pani Hoffmanowej posiada zalety osoby dobrze wychowanej, doświadczonej, rozsądnej, zręcznej, jest wielce przyzwoitą damą, ale nie jest dość zajmującą indywidualnością. Rola Zuzanny ukazała nam wczoraj wiele stron dodatnich talentu arstystki, którego bliższe poznanie, w dalszych rolach gościnnych jest równie pożądanem dla publiczności, jak może stać się korzystnem dla towarzyszek zawodu pani Hoffmanowej, pragnących przynosić rzeczywisty pożytek scenie warszawskiej“.

Echo. „Wczoraj wystąpiła po raz pierwszy na scenie teatru Wielkiego pani Antonina Hoffmanowa w komedyi Sardou *Ćwiartka Papieru.* Publiczność zgromadziła się nader licznie, pragnąc poznać i powitać artystkę cieszącą się od dawna zaszczytnem uznaniem. Pani Hoffmannowa przedstawiła się nam jako prawdziwie znakomita artystka. Zewnętrzne warunki, ujmująca powierzchowność, piękny, dźwięczny głos, poprawna dykcya, ruchy eleganckie i dystyngowane, jak niemniej i sposób gry, bardzo sympatyczne wrażenie wywierają na widzu. W grze p. Hoffmannowej jest przedewszystkiem prawda, która przekonywa, jest miara estetyczna, która każde słowo i ruch trzyma w należytym tonie; artystka mówi naturalnie, spokojnie; jest tu więcej treści niż obrobienia stylowego, jest dużo ciepła i szczerości, mniej porywającego zapału i ognia. Hoffmanowa grą swoją nie olśniewa widza, ale pociąga go urokiem prawdy, inteligencyi i temperamentu nie nerwowego a przecież żywego.

Jest to indywidualność na wskróś artystyczna, wysoce uszlachetniona, świadoma wszystkich tajników sztuki i piękna, ale czyniąca wrażenie jakby się obawiała dociągnąć strony. Artystka ma swój odrębny i oryginalny styl, nie rzeźbi dyalogu, nie ma tu tego koronkowego prawie obrobienia każdej sylaby, ale przemawia jasno, dobitnie — mówi pięknie, więcej po akademicku niż po literncku; w słowach jej czuć myśl poważną. Do tego rodzaju gry w wyborny sposób zastosowała Hoffmanowa swoje ruchy; artystka nie używa „pozy,“ nie układa się w kształtnych i klasycznych liniach, która zachwycają oko — ale ruchy jej są miękkie, zaokrąglone, jest w nich pewność i dystynkcya. Taką nam się przedstawiła pani Hoffmanowa w roli Zuzanny, którą odegrała przepysznie w najdrobniejszych szczegółach. Dowcip i zręczność kobiety światowej, rozumnej, znalazły w pani Hoffmanowej nader inteligentną i wytrawną przedstawicielkę. Akt drugi, odegrany z niepospolitym artyzmem, zjednał krakowskiej artystce huczne, przeciągłe oklaski, które powtórzyły się po akcie trzecim, po którym wywołano p. Hoffmanową pięć razy.“

W Warszawie przedstawiono onegdaj po raz pierwszy nową operę p. n. *Elda*, której autorem jest mało dotychczas znany po zagranicami swojej ojczyzny p. Catalani. Jak dzienniki warszawskie donoszą, opera młodego kompozytora, w której widocznym jest wpływ Wagnera, nie miała wielkiego powodzenia. Dzienniki robią zarzut dyrekcyi, że łoży tak wielkie koszta na wystawianie dzieła wątpliwej wartości.

Pani Kamińska, córka posła i burmistrza miasta Stanisławowa, występuje obecnie z wielkiem powodzeniem we Lwowie.

— Nr. 854 *Kłosów* zawiera: „Lud Boży“ obraz z życia tureckiego przez Sahi-Beja (c. d.); „Wiadomości bieżące z pola literatury, nauki i sztuki“; „Kronika wiadomości przyrodniczych“ (dok); „Dr Piotr Sławiński“ przez Kazimierza P. z ryciną; „Jan Kanty Steczkowski“ przez *p.* z ryciną według fotogramu Rzewuskiego; „Synagoga w Pradze“ z ryciną; „Tramwaye“ z ryciną; „Madonna“ z ryciną kopiowaną z sztychu Wita Stwosza, z Muzeum Brytańskiego; „Próby oświetlenia elektrycznego w operze paryskiej;“ „Pokłosie;“ „Korespondencya z pod Wawelu;“ „Kronika włoska;“ „Przegląd teatralny“ przez K. Kaszewskiego; „Zgon Garfielda oraz jego następca“ (dok.) „Ogłoszenia“; „Bohaterki poezyi polskiej, odtworzone przez M. E. Andriollego; „Chata za wsią“ J. I. Kraszewskiego, Aza i Motruna (rycina).

Gospodarstwo handel i przemysł.

Telegramy zbożowe *Gazety Lwowskiej:* z dnia 15 listop. — **Wiedeń:** pszenica 12·20 do 12·80 złr.; żyto od 09·40 do 09·80 złr.; jęczmień 0·— do 0·— złr.; kukurudza od złr. 0·— do 0·— złr.; owies od złr. 0·— do 0·— złr.; — okowita pr. 10,000 liter procent od 34·50 do 34·75 złr. — **Buda-Peszt:** pszenica 75 kilogr. (na jesień) od 12·60 do 12·65 złr.; rzepak (sier.-wrze.) od 13·50 od —·— złr. — **Berlin:** pszenica żółta 235·50 żyto —·— złr.; spirytus loco 57·50; olej rzepakowy 51·— złr. — **Szczecin:** pszenica —·— —·— złr.; rzepik (jesien.) —·— złr. — **Paryż:** mąki 159 kilogram. 65·75 złr.; olej rzepakowy 81·25 złr.; spirytus —·— złr. — **Wrocław:** pszenica —·— złr.; żyto —·— złr.; owies —·— złr.; spirytus —·— złr.; kukurudza —·— złr. — **Kolonia** pszenica —·— złr.

Koszta transportu za 100 kilo zboża wynoszą: z Krakowa do Wiednia 1 złr. 3 cnt., z Krakowa do Wrocławia 1 markę 48 fenigów, ze Lwowa do Krakowa 96 centów.

Kasa Oszczędności w Tarnowie.

Stan wkładek z dnia 30 września 1881 roku wynosił . .	złr. 1,856,369	c. 17½
W miesiącu październiku 1881 przybyło wkładek	złr. 75,406	c. 09½
Razem	złr. 1,931,775	c. 27
Ubyło	złr. 69,046	c. 11
Stan wkładek z d. 31 października 1881 r. wynosił złr. . . .	1,862,729	c. 16

Wiedeń 16 listopada.

△ **Okowita.** Na naszem targowisku dziś cena dalszej doznała zniżki; not. 34·50 złr.

Peszt, 15go listop.: —·———·— złr. — **Wrocław,** 15go listop.: w miejscu 48·90 mrk. płacono na listopad 49·— mrk. żądano. — **Szczecin,** 15go listopada: w miejscu 50·— mrk., na listopad 51·— mrk., na listopad-grudzień 50·20 mrk., na wiosnę 51·30 mrk. — **Berlin,** 15go listopada: w miejscu 50·40 mrk., na listopad 52·20 mrk., na listopad grudzień 50·80 mrk., na kwiecień-maj 52·30 mrk. — **Paryż,** 15go listopada: na ten miesiąc 62·25 frk., na grudzień 62·75 frk., na styczeń-kwiecień 63·75 frk., na maj sierpień 64·50 frk.

Nafta. Wiedeń 16go listopada: za 100 kilo z dworca z cłem 15·75—16·— złr. — **Tryest,** 15go listopada: za 100 kilo bez cła 10·——10·25 złr. — **Brema,** 15go listopada: za 50 kilo 7·40 mrk. — **Hamburg,** 15go listop.: w miejscu 7·50 mrk., na listop. 7·55 mrk., na listopad-grudzień 7·80 mrk. — **Antwerpia,** 15go listopada: za 100 kilo 18·25 frk. — **Nowy Jork,** 15go listop.: za galonę 7½ ct. pap., w Filadelfii 7¼ ct. pap.

Peszt 12 listop. *(Targ zbożowy).*

Płacono za pszenicę nową na 75 kilg. po 12·15 — 12·35 na 80 kilgram. po 12·75 — 12·80 — żyto na 70—72 po 8·70 — 9·09; — jęczmień na 62—63 kilo. 7·90 10·40, owies na 41 — 43 kilog. — 7·65 7·85; kukurudza nowa na 74 kil. po 6·75 — 6·85; proso po 6·25 — 6·40; rzepak po 12.75 — 13.25; Olej po 34·——34·50, spirytus po 33.— 33·50 złr.

Wrocław 12 listop.

Płacono za pszenicę starą po 22·80 marek, żyto po 84 funt. po 18·10 m., owies nowy po 14·90 m., rzepak na 100 fnt. netto po 25·60 m., olej po 54·— m., spirytus w miejscu po 48·20 m., kukurudza po 16·20 mrk.

Ostatnie wiadomości.

Na wczorajszem posiedzeniu komisyi budżetowej, rozdano pojedyncze referaty między członków komisyi. Z Polaków objęli: Dr Czerkawski ministerstwo oświaty, mianowicie naczelne kierownictwo; p. Smarzewski, rolnictwo, fundusz religijny i loterye; p. Hausner, tytoń; p. Gniewosz, stemple i taksy; p. Bartmański, pensye; p. Fedorowicz, administracyę długu państwowego. Jeneralnym sprawozdawcą wybrano hr. Henryka Clama.

Ellenör doniósł, że Cesarz wezwał do Gödöllo pp. Kallaya i Kalnokiego. Wieczorny zaś *Fremdenblatt* dowiaduje się z najpewniejszego źródła, że wiadomość ta jest zupełnie fałszywą.

Korespondent pragski do *N. fr. Presse* podaje telegraficznie następujące zdanie ks. Bismarka o Gambecie. Kanclerz miał powiedzieć: „Gambetta jest wielkim mowcą i mężem stanu, ale jeszcze większym patryotą; zanadto kocha on swój kraj, aby go mógł wtrącić w bezdenną przepaść, dla tego nieobawiam się jego rządów.“

Goniec urzędowy z niedzieli zamieszcza ważny ukaz cesarski w sprawie przyszłej reorganizacyi wewnętrznych urządzeń cesarstwa Rosyjskiego. Ukaz przypomina, że wszystkie zaprowadzone od r. 1859 do 1880 reformy nie dopięły celu. Dlatego należy bezwłocznie przystąpić do trwałej i skutecznej reorganizacyi. W tym celu wysłano kilku senatorów do różnych gubernij, aby oni na miejscu zbadali nadużycia. Ankieta ta obecnie jest na ukończeniu. Rząd więc ma wszystkie dane do zaprowadzenia reform wewnętrznych. Liczba różnych instytucyj ma być zmniejszona, i decentralizacya, o ile można zaprowadzona. Przedewszystkiem jest potrzebnem stworzenie węzła między administracyą a reprezentacyami gubernialnemi. Ta konieczność wymaga radykalnej przemiany istniejącej administracyi gubernialnej i częściowej poprawy ziemstw i reprezentacyi miast. Na wniosek ministra spraw wewnętrznych powołał Cesarz osobną komisyę pod przewodnictwem Kochanowa, celem wypracowania projektów odnośnych w myśl programu, który zostanie ułożonym w komitecie ministrów, wzmocnionym dwoma członkami rady państwa i trzema senatorami. Projekta te mają obejmować reorganizacyę administracyi w guberniach, miastach i gminach. Prezes komisyi powinien w porozumieniu się z ministrem spraw wewnętrznych powołać przedstawicieli ziemstw i inne kompetentne osobistości i żądać od nich objaśnień i wskazówek.

Dzienniki rosyjskie bardzo przychylnie przyjęły wiadomość o otwarciu subskrypcyi na obligacye drogi żelaznej Dąbrowsko-iwangrodzkiej.

Telegramy biura koresp.

Wiedeń 17 listopada. Delegacya węgierska uchwaliła ostatecznie kredyt na koszta okupacyi. Po południu zdaje sprawę komisya nuncyów.

Paryż 17 listop. Wiadomość o ustąpieniu posłów Saint-Vallier i jenerała Chanzy, jest przedwczesną. Gambetta wystósował do reprezentantów francuskich za granicą okólnik, ograniczając się na doniesieniu o zaszłej zmianie ministrów i zapewniając, że zmiana ta bynajmniej nie wpłynie na zmianę pokojowych dążeń polityki zagranicznej francuskiej.

Dublin 17 listopada. Wczoraj wieczór nastąpił wybuch dynamitowy na pokładzie parowca „Severu,“ płynącego z Bristolu do Glasgowa. Zabitych jest 9 osób a 43 ranionych ciężko. Parowiec ze zburzonemi pokładami przyholowany został do Kingstown.

Kair 16 listop. Depesza ministra Granville do Maleta kładzie nacisk na bezinteresowność polityki angielskiej wobec Egiptu, wskazuje konieczność reform i mówi, że węzeł, który łączy Egipt z Turcyą, najlepszą daje rękojmię przeciw obcej interwencyi. Wreszcie stwierdza zgodność Anglii z Francyą, która obróciłaby w niwecz wszelki plan zaborczy z jednej lub drugiej strony zamierzony.

Kursa. — **Wiedeń** 17go listopada 2 godz. 30 minut po poł. Renta papierowa 76·90. — Renta srebrna 77·80. — Renta złota 93·70. — 6% Renta złota węgierska 119·60. — Losy z roku 1860 133·—. — Akcye Banku Narodowego 832·—. — Akcye kredytowe 361·80. — Londyn 118·35. — Dukaty —·—. — Napoleony 9·37½. — Lombardy 140·50. — Losy 1864 roku 174·25. — Akcye kolei Karola Ludwika 306·—. — Akcye kolei Lwowsko-Czerniowieckiej 177·50. — Akcye kolei węg. płn.-wschodn. 167·—. — Anglo-Bank 153·—. Obligacye indemn. galicyjs. 101·25. — Losy prem. węgierskie 125·50. — Akcye kolei Koszycko-Bog. 147·—. Akcye kolei półn.-zach. austr. 224·50. — 6% Listy zast. hipoteczne 101·—. — Marki 58·— Ruble 125·62. — 6% Listy zastaw. galic. Zakładu kredytow. Ziem. 102·50. — Nowa renta papierowa 94·90 złr. — 4% Renta węgierska 89·72. —

Usposobienie giełdy:

REDAKTOR ODPOWIEDZIALNY I WYDAWCA

Antoni Kłobukowski.

Kurs pieniędzy i papierów publ.

Kraków 17 listopada.

	płacą	żądaj
Ruble papierowe rosyjskie za 100 rs.	125 —	126 75
Rubel srebrny obrączkowy	1 58	1 68
Marki niemieckie za 100 marek	57 50	58 50
Dukat ważny	5 56	5 65
20-frankówka	9 34	9 44
Imperyał ważny	9 62	9 72
Srebro austryackie za 100 złr.	100 —	100 —
Kupony srebrne płatne za 100 złr.	99 50	— —
Listy zastawne i obligi, (we Lwowie za 100 złr. w. a.; Oprócz bież. kuponu obliczającego się każdorazowo w miarę terminu płatn.)		
6% pożyczka krajowa galicyjska	101 —	103 —
Obligacye indemnizacyjne galicyjskie	100 75	102 —
4% listy zast. Tow. kredyt. ziemsk.	96 50	97 50
5% listy zast. Tow. kredyt. ziemsk.	100 25	101 75
6% listy „ banku hipot.	101 30	102 75
6% listy dłużne galic. zakł. włość.	99 —	100 50
5% listy zast. Banku hipot. gal. z pre. 10%	102 —	104 —
5½ listy zast. g. z. kr. z. w Krakowie, zwrot za 36 lat, srebrem za 100 złr. w. a.	98 —	100 —
6% listy zast. g. z. kr. z. w Krakowie, zwrot za 36 lat, banknot. za 100 złr. w. a.	100 —	102 —
6% listy zast. g. z. kr. z. w Krakowie, zwrot za 18 lat, banknot. za 100 złr. w. a.	100 —	103 —
7% listy zast. g. z. kr. z. w Krakowie, zwrot za 20 lat, banknot. za 100 złr. w. a.	103 —	106 —
4% listy zastawne Król. Pol. ser- I [za 100 rubli]	97 — (rub. i kop.)	99 — (rub. i kop.)
4% listy zastawne Król. Pol. ser. II [„ 100 rubli]	97 —	99 —
5% listy zastawne Król. Pol. z r. 1869 [„ 100 rubli]	96 50	98 —
4% listy likwidacyjne Królestwa Pol. [„ 100 rubli]	83 50	85 —
Akcye kolejowe i bankowe.		
Akcye kolei Karola Ludwika . . . po złr. 210	305 —	308 —
„ „ Lwowsko-Czerniowieckiej „ 200	176 —	178 —
„ banku hipot. we Lwowie „ 200	303 —	313 —
„ banku gal. dla h. i prz. w Krak. „ 200	— —	— —
Losy krajowe.		
Losy miasta Krakowa	21 —	22 50
Losy miasta Stanisławowa	25 —	26 50

Wiedeń 16 Listopada

	płacą	żądają
Obligi długu państwa.		
4⅕% Renta papierowa	76 95	77 10
4⅕% „ srebrna	77 90	78 05
4% „ złota	93 70	93 85
4½% Losy z roku 1854 po 250 złr.	122 —	122 50
4% „ „ 1860 „ 500 „	133 —	133 40
4% „ „ 1860 „ 100 „	133 75	134 25
„ „ 1864 „ 100 „	175 —	175 50
„ „ 1864 „ 50 „	172 50	173 50
Losy Como-Renten	29 50	30 —
Obligi indemnizacyjne.		
Czeskie . . . 10% podat.	104 50	105 50
Bukowińskie „ „	100 —	101 —
Galicyjskie „ „	101 25	101 75
Morawskie „ „	104 —	105 —
Niższo-austryackie „ „	105 —	106 —
Wyższo-austryackie „ „	103 —	— —
Szląskie „ „	108 —	— —
Styryjskie „ „	104 —	104 75
Siedmiogrodzkie . . 7% „	99 —	100 —
Węgierskie „ „	99 50	99 75
Węgier. z klauz. 1867 „ „	98 50	99 —
5% Oblig. poż. kolei węgierskiej	132 75	133 —
6% Renta węgierska złota	119 60	119 75
4½% „ „ „ (za Ostbahn).	97 —	97 50
Akcye bankowe.		
Anglo-austryackiego Banku . 120 złr.	153 25	153 50
Boden-Credit węgierskie . . 140 „	— —	— —
„ „ austryackie . 80 „	280 50	281 50
Credit-Anstalt dla Han. i Prz. 160 „	360 60	360 90
„ „ węgierskie . 200 „	359 75	360 —
Depositen-Bank . . . . 200 „	280 —	282 —
Escompt Gesell. niż. austr. . 500 „	880 —	885 —
Gal. Banku dla Hand. i Prz. 200 „	— —	— —
Austro-węg. Banku (Nat.-Ba.) 600 „	833 —	835 —
Unionbank . . . . . 100 „	141 25	141 50
Verkehrsbank ogólny . . . 140 „	153 —	154 —
Wied. Bankverein . . . . 100 „	138 75	139 —
Akcye kolei.		
Albrechta . . . . . 200 złr. bez%	— —	— —
Alföld-Fiume . . . . 200 „ 5%	172 25	172 75
Donau-Dampfsch.-Ges. 525 złr. 5%	566 —	568 —
Elżbiety . . . . . 210 „ „	214 75	215 —
Linz-Budweis . . . . 200 „ „	191 —	191 50
Salzburg-Tyrol . . . 200 „ „	184 25	184 75
Ferdynanda Nordbahn . 1050 „ „	2397	2400
Franciszka Józefa . . 200 „ „	193 75	194 25
Gal. Karola Ludwika . 210 „ „	306 —	306 50
Koszycko-Oderberg . . 200 „ „	147 —	147 50
Lwowsko-Czern.-Jassy . 200 „ „	177 —	177 50
Nordwest austr. . . . 200 „ „	223 50	224 —
„ „ Lit. B. 200 „ „	243 25	244 75
Rudolfa . . . . . 200 „ „	168 25	168 75
Siedmiogrodzka I . . 200 „ „	168 —	168 25
Staats-Eisenb.-Gesell. . 200 „ „	320 50	321 —
Südbahn (Lombardy) . 200 „ „	143 50	144 —
Theisbahn (Cisańska) . 200 „ „	250 50	— —
Węg. gal. Łupkowska . 200 „ „	165 50	166 —
„ Nord-Ost . . . 200 „ „	167 —	167 25
„ Westb. Stuhlw. . 200 „ „	170 —	170 50
Listy zastawne.		
6% Agr. Zakł. Kr. dla Gal. i Buk. 15 lat	— —	— —
5% Boden Credit allg. złotem płatne	118 25	118 50
5% „ „ „ papier. 33 lat	100 20	100 60
6% Tow. kred. krakowskiego 18 lat	— —	104 50
7% Listy dłużne Włośc. „ 20 lat	— —	106 —
6% Towarzystwa kredyt. „ 36 lat	100 50	101 50
5½% „ „ złote 36 lat	99 —	— —
4% Gal. Tow. kred. ziemsk.	96 40	97 —
5% Gal. Tow. kred. ziemsk.	100 50	101 50
5% „ „ „ nowe 37 lat	100 50	101 50
6% „ Bank. Hipot. lwow.	101 50	102 —
6% „ „ Włość. „	101 25	102 —
5% Bank austr. węg. (National.) wal. a.	100 40	100 55
5% Szlasko aust. Bod.-Kredit-Anstalt	101 —	102 —
5½% Węg. ogól. Bod.-Kredit 34 lat	97 50	98 50
5½% „ Boden Kredit-Institut	101 75	102 50
Priorytety kolei.		
Albrechta . . . . . 300 złr. 5%	94 —	94 25
Alföld-Fiume . . . . 200 „ „	94 30	94 70
„ „ Em. 1874 . 200 „ „	92 50	93 —
Donau-Dampfsch. 100 i 200 „ 6%	— —	— —
Elżbiety . . . . . 100 „ 4½%	98 40	98 70
„ Em. 1862 . . 300 „ „ „	98 —	98 50

	płacą	żądają
Elżbiety Linz-Budweis . 200 złr. 5%	102 60	103 —
„ Em. 1870 . . . 200 „ „	100 50	100 75
„ „ 1872 . . . 200 „ „	— —	— —
„ Salzb.-Tyr. 1873 200 „ „	101 10	101 40
Eperies. Tarn. węg. część 300 „ „	— —	— —
Ferdyn.-Nordb. m. kon. . . . 4½%	104 —	105 —
„ „ wal. austr. . . . „	101 —	101 75
„ Mor.-Szląz. linia 1871/72 5%	106 —	106 50
„ poż. 14 milion. 1872 . „	106 25	106 75
„ poż. 1876 r. . . 100 złr. 5%	104 50	105 —
Franc. Józefa Em. 1867 . 200 „ „	101 70	102 —
„ „ Em. 1873 . 200 „ „	101 70	102 —
Gal.-Karol.-Lud. I Em. . 300 „ „	99 30	99 80
„ II „ 1867 300 „ „	93 —	— —
„ III „ 1871 300 „ „	— —	— —
Koszycko-Oderb. . . . 200 „ „	95 50	96 —
Lwow.-Czer. I Em. 1865 300 „ 4½%	94 —	94 30
„ II „ 1867 300 „ 4%	99 75	100 —
„ III „ 1868 300 „ „	95 20	95 50
„ IV „ 1872 300 „ „	94 75	95 25
Nordwestb. austr. . . . 200 „ „	102 30	102 80
„ „ Lit. B. . 200 „ „	101 20	101 50
„ „ Em. 1874 200 „ „	121 75	— —
Rudolfa . . . . . . 300 „ „	98 —	98 50
„ Em. 1869 . . . 300 „ „	97 80	98 10
„ Em. 1872 . . . 300 „ „	97 50	97 90
„ Salzkam. gut. zł. 200 „ „	114 50	115 —
Siedmiogrodzkiej 1 . . 200 „ „	91 50	91 75
Staatseisenbahn . . . 500 fr. 3%	175 25	175 75
Südbahn (Lombardy). . 500 fr. 3%	131 —	131 25
„ . 200 złr. 5%	116 —	— —
Theissb.-Gesell. . . . „ „	101 50	102 —
Węg. gal. Łupkow. . . 200 „ „	93 30	93 60
„ „ II Em. 200 „ „	91 40	91 70
„ Nordost . . . . 300 „ „	91 70	92 —
„ „ złotem . . 200 „ „	112 25	— —
„ Westbahn . . . . 200 „ „	94 50	95 —
„ „ Em. 1874 200 „ „	— —	93 75
Losy.		
5% Donau Regul. . . . . złr. 100	116 —	116 25
Premiowe Wiedeńskie . . „ 100	132 50	132 75
„ Węgierskie . . „ 100	125 75	126 25
3% „ Tureckie . . . fr. 400	25 75	26 —
Kredytowe . . . . złr. 100	178 75	179 50

	płacą	żądają
Clary . . . . złr. 42	39 50	40 —
4% Donau-Dampfsch. . . „ 105	112 50	113 —
Inszpruku. . . . . . . „ 20	24 —	24 75
Keglewicha . . . . . . „ 10½	16 75	— —
Krakowskie . . . . . . „ 20	21 25	21 75
Ofner (miasta Budy) . . . „ 40	39 50	40 25
Palfy . . . . „ 42	38 —	38 50
Rudolfa . . . . „ 10½	19 75	20 25
Salma . . . . „ 42	52 —	52 50
Salzburgskie . . . . . „ 20	22 50	23 —
St. Genois . . . . . . „ 42	48 75	49 25
Stanisławowskie . . . . „ 20	25 40	25 80
4½% Tryesteńskie . . . „ 105	128 —	129 —
4% „ . . . . „ 50	65 50	66 50
Waldsteina . . . . . . „ 21	30 75	31 25
Windischgrätza . . . . . „ 21	39 75	40 —
Waluty.		
Dukaty ważne	5 60	5 62
20 frankówki	9 37	9 38
Imperyały rosyjskie	9 64	9 64
Funty szterl. angielskie	11 80	11 85
Liry tureckie złote	10 70	10 72
Marki niemieckie za 100 marek	58 —	58 05
Rubel papierowy za 100	125 75	126 —

Lwów 16 Listopada.

	płacą	żądają
Akcye Banku hip. gal. 200 złr.	306 —	310 —
5% Listy zast. Tow. kred. ziem.	100 60	101 60
4% „ „ „ „	96 50	97 50
5% „ „ „ „ 37-letnie	100 60	101 60
6% „ „ Banku hip. gal.	101 60	102 60
6% „ „ „ włośc. galic.	100 —	102 —
5% Obligi indemn. gal. 5% podat.	100 90	101 90
6% „ pożyczki krajowej	101 —	103 —

Warszawa 15 listopada.

	płacą rub.	płacą kop.	żądają rub.	żądają kop.
4% Listy zastawne II seryi	—	—	97	35
kupon	—	—	—	—
5% „ „ nowe 1869 r.	—	—	91	75
kupon	—	—	197	—
4% Listy likwidacyjne	—	—	84	60
kupon	—	—	182	—

ODDANE DO DRUKU:

„Nowe Nauki majowe" w liczbie 32, które miewałem w maju do moich owieczek. Za temat pierwsze 16 mają: **główne cnoty moralne Naj. Maryi P. na tle kwiatów majowych**; dalsze zaś 14: **siedm radości i tyleż boleści N. M. P.** z refleksyami i przykładami; wreszcie dwie ostatnie: **opiekę M. i sposoby zasłużenia sobie na nią.** Przy końcu umieściłem Litanię Lor. i 4 pieśni o M. P. Mogą służyć za czytania majowe wiernym wszystkich stanów. Czysty dochód przeznaczam na odnowienie kościoła św. Floryana. Przedpłata wynosi 1 złr. Obejmą do 15 arkuszy druku. Wyjdą w marcu 1882 r. Później cenę podniesie się na **złr. 1·50** w. a. **Kazań** o M. B. posiadam tylko 200 egzpl., zaś **Katechizmu Rz.** z wykładem o nieom. Pap., **Pastoralnej, Katechetyki, Nauk katech., Przewodników** do nauczania katechizmu w I. i II. kl., wreszcie **Rozkładów kazań** na Adwent X. EKHAUSTA mam większy zapas. *X. Dr. Józef Krukowski,* (3037)
prof. Uniw., prob. kośc. ś. Floryana w Krakowie.

Ukończony agronom

w wieku 36 lat, zaopatrzony w najlepsze świadectwa z 18-letniej praktyki, poszukuje posady w Galicyi lub w Królestwie Polskiem.

Wiadomość pod lit r. **F. P.** poste restante **Krzeszowice.** (3103 1-3

Udziela się lekcyj

języka francuskiego, muzyki, i dzieciom początkującym przedmiotów szkolnych i początków niemieckiego; wynagrodzenie za trzy razy w tydzień miesięcznie 3 złr., zaś lekcye francuskiego w godzinie zbiorowej co drugi dzień $1\frac{1}{2}$ złr. Wiadomość przy ul. Garbarskiej na dole Nr. 78 pierwsze drzwi na prawo. (3104 1-3)

Z. Markiewicz.

Poszukuje się apteki

do wydzierżawienia

na prowincyi. Bliższa wiadomość w aptece p. *Reida* w Tarnowie. (3102-1-3)

POD KORZYSTNEMI WARUNKAMI JEST DO NABYCIA

handel korzenny, win i galanteryjny,

dystrybucya i restauracya obok zajazdu w Słomnikach w Król. Pol. 2 mile za Michałowicami.

Bliższa wiadomość w handlu *Adama Krywulta* w Krakowie. (3101-1-3)

O środkach odwaniających.

Ważność środka odwaniającego jest dzisiaj uznaną; jest on potrzebny do oczyszczenia powietrza z wyziewów w pokojach mieszkalnych i osób chorych i jest największym nieprzyjacielem chorób zaraźliwych. Powstaje więc pytanie: jaki środek odwaniający jest najpożyteczniejszym? Wymagania stawiane wobec środka odwaniającego są przedewszystkiem, aby tenże rzeczywiście odwaniał, aby nie działał szkodliwie na przyrządy oddechowe i aby nie wpływał źle na przyrządy powonienia. Tym wymaganiom odpowiada zupełnie i jedynie Bittnera wyciąg igliwiowy, który oprócz odwaniającego działania rozszerza pyszny zapach lasów i działa odświeżająco na przyrządy oddechowe i ustrój nerwów. Przez użycie wyciągu igliwiowego zapomocą patentowanego rozpylacza udziela się on znacznie powietrzu pokojowemu. Użycie tego uznanego środka polecają słynni lekarze we wszystkich pokojach mieszkalnych i osób chorych, w pokojach położnic i dzieci we wszystkich miejscach, gdzie mogą wybuchnąć ospa, płonica, dur, dyfterya itp. Cena flaszki 80 c., 6 flaszek 4 złr. Patent. rozpylacza 1 złr. 80 c.

Składy: u **Jul. Bittnera, apt. w Reichenau**, w Krakowie u K. Wiszniewskiego apt., we Lwowie u P. Mikolascha apt., w Przemyślu u L. Nahlika apt., w Samborze u K. Marescha apt., w Tarnopolu u Jamrogiewicza, w Żurawnie u Tomaszewskiego, w Czerniowcach u W. Altha apt. (2657-1-2)

Zniżone ceny.
Rozsyłka ryb morskich i łakoci

pocztą opłatnie za zaliczką.

Świeże wypaproszone ryby morskie

Łupacz, miętus, sztokfisz } skrzynka 5 ko złr 1·75
Płaszczki czyli flundry } za 3 skrzyn. 43 c. taniej
Sztokfisze suszone swieże najlep. 5 kilo złr. 2·30
Ostrygi świeże skrzynka 60—70 sztuk „ 2·50

Wędzone ryby morskie.

Szproty kielskie złotożółte 1 skrz. 240 szt. złr. 1·45
„ „ „ 2 „ po 240 „ „ 2·30
„ „ „ 4 „ „ 2.0 „ „ 4.30
„ „ „ 6 „ „ 210 „ „ $5\frac{1}{2}$-6

Przy obfitym połowie jeszcze znacznie taniej.

Piklingi tłuste, Flundry tłuste, Śledzie łososiowe } za 3 skrz. 43 c. taniej } za skrzyn. 5 kilo „ 2·—

Solone ryby morskie.

Świeże holend. śledzie tłuste ba ył. 25 szt. „ 1·75
„ wielkie śledzie tłuste „ 30 „ „ 1·60
„ średnie śledzie tłuste „ 55 „ „ 1·60
„ małe śledzie tłuste „ 75 „ „ 1·45
„ delik. śledzie tłuste „ ok. 200 „ 1·25

Marynowane ryby.

Węgorz w galarecie najl. 5 ko 4 złr. $2\frac{1}{2}$ ko złr. 2·40
Węgorz marynowany najl. 5 „ 3·70 „ $2\frac{1}{2}$ „ „ 2·25
Węgorz w ruladzie 5 „ . . . . . . „ 4·30
Świeże śledzie opiek, łupacze, Miętusy i płaszczki najl. maryn. } 5 kilo „ 2·30
Świeże hol. śledzie tłus. z korzen. i ceb. 5 ko „ 2·20
„ śledzie tłuste „ „ 5 „ „ 1·70
Island rulada z ryb bez ości najlep. 5 „ „ 2·—
Delik. śledzie tłuste wiel. maryn. smacz. 5 „ „ 2·85
„ śledzie tłuste „ „ w sos. musz. „ „ 2·85
Ros. sardyn. kor. wiel. 80 sz. mał. 120 sz. 5 „ „ 1·60
„ „ „ 3 bar. o 12 c. a 6 bar. o 15 c. tan.
Szkockie sardynki bez skóry, głowy i ogona smaczne około 80 sztuk „ 2·55
Małe rybki z Chrystyanii prawdz. świeże $\frac{1}{1}$ lub $\frac{2}{2}$ skrzyni „ 1·75
Minogi prawdz. 5 kilo złr. 4·75 $2\frac{1}{2}$ kilo „ 3·—

Kawior i łakocie.

Kawior uralski najl. 4 ko złr. 8·50 2 ko 4·60 1 ko 3·—
„ „ 7 puszek po $\frac{1}{2}$ ko złr. 8·—
Kawior z Elby najl. 4 ko zł 6, 2 ko zł. 3·80, 1 ko „ 2·30
„ „ 7 puszek po $\frac{1}{2}$ ko „ 5·70
Sardynki fran. najl. $\frac{7}{2}$ i $\frac{6}{4}$ pusz. zł. 6 $\frac{1}{4}$ i $\frac{4}{2}$ pus. „ 4·—
Homary 8 puszek złr. 3·10 łosoś 8 puszek „ 3·70
Ananasy i brzoskwinie 6 puszek . . . „ 3·40

Pierwszy i najdawniejszy handel rozsyłkowy dla Austryi-Węgier. Uwaga. Mój poprzednik wysłał w jednym roku przeszło 112,000 paczek pocztowych. (3059

Ed. Meyer A. L. Mohr Nachfl.
Altona bei Hamburg.

Ogłoszenie.

C. k. ministeryum wojny państwa zamierza zabezpieczyć dostawę potrzeb wyrabianych z wełny owczej, gotowych mundurów i materyałów dla c. k. wojska — począwszy od 1883 roku w drodze ogólnej konkurencyi.

Dotyczące szczegółowe ogłoszenie zamieszczone było w „Czasie" w Nr. 262 z dnia 16 listopada b. r.

Szczegółowy projekt kontraktu tudzież dotyczące ogłoszenie może być przejrzane także w c. k. wojskowej intendenturze w Krakowie codziennie od 9ej godziny zrana do godziny 2ej popołudniu. (3072-1-2)

Barany czystej krwi Negretti,

pochodzenie: Kopaszewo, Lenschów, Targoszyce, Haita, (hodowca owczarni p. Juliusz Sypniewski z Warszawy, właściciel owczarni p. Teofil Wasilewski z Czudca), są na sprzedaż w zarodowej owczarni **„Pstrągowa".**

Na zamówienie listowne pod adresem: p. *Jarecki* w Pstrągowy przez Rzeszów, Czudec, oczekiwać będą konie przybywających na stacyi kol. Kar. Lud. w Sędziszowie. (3105-1-15)

Hektograf, patentow. przyrząd pomnażający.

Poprawną doskonałą **masę pomnażającą,** również **czarny atrament pomnażający** polecam jaknajlepiej.

Odbitki uskuteczniono zapomocą hektografu przyjmują urzędy pocztowe po bardzo niskiej cenie portoria.

Przyrząd porządkujący listy, pisma i faktury.

Przyrząd ten jest trwale z drzewa zrobiony i daleko praktyczniejszy niż alfabetyczny zbiór listów. Cena za sztukę od 3 złr. wzwyż. Illustrowane cenniki i hektografowane odbitki darmo i opłatnie.

Józef Lewitus
w Wiedniu, I., Babenbergerstrasse 9.

Składy: w KRAKOWIE u Jana Fischera, Rynek gł. L. 28 w PAŁACU SPISKIM; we LWOWIE u Seyfartha i Dydyńskiego, skład papieru; w CZERNIOWCACH u W. Regenstreifa, skład papieru. (2477-7-12)

Männliche Schwäche-

Zustände, namentlich durch die zerrüttenden Folgen geheimer Jugendsünden, Ausschweifungen etc. hervorgerufen, sicher und dauernd zu beseitigen, zeigt allein das bereits in 78 Auflagen erschienene Buch Dr. Retau's

Selbstbewahrung.

Mit 27 Abbild. Preis 2 fl.

Zu beziehen ist dasselbe durch G. Pönicke's Schulbuchhandlung in Leipzig, sowie durch jede Buchhandlung. In Krakau vorräthig in der Buchhandlug von J. M. Himmelblau. (2324-8-12)

Fabryka w Wiedniu, III., Erdbergerstrasse 23—27.

Składy: we Lwowie, Wiedniu, Budapeszcie, Pradze, Berlinie, Monachium, Medyolanie.

R. Ditmar w Wiedniu

c. k. uprzywil. Fabryka lamp.

Lampy naftowe

tylko uznanych systemów, bardzo trwale wykonane.

R. DITMARA skład fabryczny lamp we Lwowie, plac Maryacki.

R. DITMAR WIEN. Znak fabryczny. (2602-6-10)

Fabryka w Warszawie, firma: Warszawska fabryka lamp R. DITMARA, Chłodna 41.

W OSŁABIENIACH MĘZKICH

pochodzących ze zbytków i nadużyć młodości, lekarze zalecają

KROPLE ODRADZAJĄCE
Dra Samuela Thompson.

Każdy flakon, który nie będzie opatrzony podpisem pana **GELIN** aptekarza, powinien być uważany za fałszerstwo i podrobienie. *Gelin*

W Paryżu, rue St. Lazare 11, — w Krakowie w aptekach pp. Trauczyńskiego i Redyka, — we Lwowie w aptece p. Mikolascha, — w Czerniowcach u p. Golichowskiego. (1911-49-)

MOSKWA. Bracia Popow
ces. ros. nadworni dostawcy.

Ponieważ od dłuższego czasu sprzedają różne surrogata za prawdziwą rosyjską herbatę karawanową, przeto w celu utrzymania dobrej sławy prawdziwej rosyjskiej herbaty karawanowej i ochronienia Szan. Publiczności przed szkodą, urządziliśmy **jeneralną ajencyę** u pana

J. FROMM w OPAWIE (Troppau).

Naszą oryginalną herbatę karawanową, z której łyżeczka od kawy daje 10 szklanek najlepszej herbaty, rozsyła tylko w naszem oryginalnem opakowaniu w paczkach po $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{2}$ 1 funt wagi rosyskiej po cenie złr. 1·80, 3·50, 6·50 w. a. ocloną i opłatnie wszędzie za zaliczką wraz ze sposobem gotowania jej na rosyjski sposób p. **J. Fromm w Opawie.** Prosimy więc wszystkie zamówienia adresować wyłącznie do wymienionej firmy w Opawie. (3026 2-)

PAPIERY LISTOWE.

1 pudełko z 50 białemi, bardzo mocnemi papier. i 50 kopert. z kolorow. monogr. złr. 1·25
1 „ „ 50 kolor. „ 50 „ „ „ „ 1·75
1 „ „ 50 prawdz. angielskiemi „ 50 „ „ „ „ 2·50
1 „ „ 50 białemi, bardzo mocnemi „ 50 „ z pojedynczą literą „ 1·—

Nowość!

Papiery listowe ze staroniemieckim haftem płóciennym . . . . . pudełko złr. 1·50
„ „ z karzełkami . . . . . „ „ 2·20
„ „ z bardzo odpowiedniemi krótkiemi wyrazami . . . „ „ 1·50
„ „ żartobliwe . . . . . „ „ —·75
Karty korespondencyjne, woliera lub akwarium . . . . „ „ 1·80

Bilety wizytowe

à la minute . . . . . . od złr. —·60 za 100 wzwyż
ślicznie litografowane . . . . . „ „ 1·20 „ „ „
Bilety wizytowe dla dzieci z dowolnem imieniem . . . . pudełko 20 cent.

Umbrelki do lamp

bardzo praktyczne, stosowne do każdej lampy, szczególnie zwracające na siebie uwagę, po cent. 60, 80, złr. 1, 1·20, 1·50 i 1·80.

Koperty do listów, papiery do pisania i wszelkie w tą gałęź wchodzące towary.

Edward Boschan, handel papieru
w WIEDNIU, Bauernmarkt, Jasomirgottgasse 6.

Za rzetelne i bardzo staranne wykonanie ręczy. (2712 11-12)

DOTYCHCZAS NIEZRÓWNANY.
W. MAAGERA
ces. król. wyłącznie uprzywilejowany prawdziwy oczyszczony

Tran z wątroby miętusów

PROTOKOLLIRTE MARKE — DORSCH

Wilhelma Maagera w Wiedniu,

badany przez najznakomitszych lekarzy a wskutek **łatwego trawienia** szczególniej także dla dzieci polecony i zapisywany jako najczystszy, najlepszy*) najnaturalniejszy i za najskuteczniejszy uznany środek przeciw **cierpieniom piersi i płuc, zołzom, liszajom, wrzodom, wyrzutom skórnym, gruczołom, osłabieniom i t. d. Flaszka po 1 złr.** w moim składzie fabrycznym w **Wiedniu, Heumarkt 3****), tudzież mają na sprzedaż następne apteki i składy towarów w państwie austr.: w KRAKOWIE J. Trauczyński, W. Redyk, F. Gralewski, K. Wiszniewski, E. Radler, J. Kaczkowski apt., J. Janiga, St. Feintuch kup., w PODGÓRZU J. Skakalski apt.; w BARANOWIE J. Fraenkel kup.; w BOCHNI F. Reiss apt.; w BOŁSZOWCACH M. Schenkelbach kup.; w BORSZCZOWIE P. Riesel kup.; w BRODACH Ed. Liszka, K. R. Witosławski, A. Inlender apt.; w BRZEŻANACH W. Kordecki apt., J. Margulies. B. Fadenhecht kup.; w BUCZACZU D. Neuman kup.; w BUDZANOWIE D. Jasiński apt.; w CZORTKOWIE L. Noss wdowa apt; M. Brennholz kup.; w DROHOBYCZU L. Dobrzyniecki, H. Blumenfeld, W. Raczka apt.; w DZIKOWIE Ch. Glanz kup.; w GORLICACH W. Mieszkowski kup.; w HORODENCE M. Akcentowicz, S. R. Offenberger kup.; w JAROSŁAWIU J. Rohn aptek.; w JAWOROWIE L. Lachowicz aptek.; w KAŁUSZU E. Bienenfeld, K. Littmann kup. w KOŁOMYI D. Kramer, M. Bolchower, J. S. Friedmann, H. Chayes, S. Hermann, St. Bereżnicki kup., A. D. Landensberg kup.; w KOPYCZYŃCACH J. Markiewicz kup.; w KOSSOWIE M. Kamil, E. Litman kup.; w KOZOWIE Stan. Miedlicki apt.; w KRAKOWCU J. Wł. Łobos apt., w KUTTACH A. Sekler, L. Kalmann, A. H. Weiser, M. Regenbogen kup.; we LWOWIE P. Mikolasch, J. Beiser, S. Rucker, apt, H. Blumenfeld, St. Markiewicz, W. Marszałkiewicz, K. Klimowicz, C. Bałłaban, K. Krzyżanowski, Leib Scheicher kup.; w LUTOWISKACH M. Schmerler kup; w MAKOWIE N. Raab kup.; w MIKULIŃCACH St. Miedlicki aptek., L. Morgenstern kup.; w MILÓWCE M. Quirini apt.; w MOSCISKACH S. Eisenberg kup.; w MYŚLENICACH M. Guttmann kup.; w NOWYMTARGU K. Laur kup.; w OŚWIĘCIMIU J. Grzesicki apt.; w PRZEMYSLU M. Kozłowski, S. Baran, M. Krug, S. Syrop, A. Rabinowicz, Leon Brühl kup; w PRZEMYŚLANACH E. Baranowski apt.; w RADYMNIE M. Smychowski apt.; w ROSTOKU K. Scheinhorn kup.; w RZESZOWIE A. Karpiński apt., J. Schaitter & Co H. Gleicher, M. Weintraub, S. Blumenberg kup.; w SAMBORZE J. Aleksiewicz apt., Ant. Kromer, B. Żuławski S. Schneid kup.; w SKALE J. Weidberg kup.; w ŚNIATYNIE Ed. Böhm kup; w SOKALU W. Semetkowski kup.; w STANISŁAWOWIE u J. Macury, A. Beill apt., K. J. Ch. Halpern, N. Halpern, Efr. Wagelstein kup., W. Waldeck kup.; w SIENIAWIE Ch. Rath, Ch. Teitelbaum kup., w SUCZAWIE J. Zacher apt., B. Perker kup.; w STRZELISKACH NOWYCH O. Henne kup.; w TARNOPOLU F. Jamrogiewicz apt., A. Buchelt, H. Kaha apt., A. Morawetza spadkob. D. Sennensieb, Karol Fr. Popowicz kup.; w TARNOWIE L. Chodacki apt., H. Willmayer, W. Müldner & Co., F. Leszczyński kup., w TREMBOWLI St. Lipnicki apt. w WIELICZCE Bruno Miczyński apt.; w WIŚNICZU J. Kubieckiego wdowa, H. Markiewicz apt., Isr. Kanner kup.; w ZAŁOŚCACH M. D. Moszczysker kup.; w ZBARAŻU Sindel-Segal kup.; w ZŁOCZOWIE J. Gold kup.; w ŻURAWNIE L. Postępski apt.; w ŻYWCU A. Heczko i Golecki, A Blumenthal apt.; w ŻÓŁKWI A. Dadlez apt. (2740-2-12)

*) Ostatniemi czasy napełnia kilka firm zwykły nieczyszczony tran wątrobiany w trójgraniaste flaszki i próbuje go sprzedawać Publiczności, jako „Maagera" prawdziwy czyszczony tran z wątroby miętusów." Celem uniknienia takiego omamienia upraszam uznać za prawdziwe tylko te flaszki napełnione Maagera prawdziwym czyszczonym tranem miętusowym, które mają powyższy znak ochronny i na których flaszkach, etykiecie, kapsli i opisie użycia nazwa „Maager" jest uwidoczniona.

**) Tamże znajduje się także główny skład dla Austryi-Węgier fabryki „Internationale Verbandstoff-Fabrik in Schatthausen", „Sezodont-Fabrik Hall & Ruckel w Nowym Jorku fabryki warzywa Hartenstein & Co. w Chemnitz.

C. k. uprz. znak ochronny. *W Paryżu 1878 r. odznaczona.*

EUCALYPTUS-MUND-ESSENZ,

Odwaniająco-antiseptyczny środek konserwujący i zapobiegawczy do higienicznego pielęgnowania ust i środek ochronny przeciw zaraźliwemu wpływowi przez Dr. C. M. FABERA w Wiedniu przybocznego dentystę ś. p. Cesarza Meksykańskiego.

Eucalyptus esencya do ust usuwa natychmiast i nazawsze wszelką niemiłą woń z ust; jest niezawodnym środkiem przeciw bólowi zębów spruchniałych; odświeża gruntownie powietrze w pokojach, gdzie są chorzy, napełnia je odświeżającym zapachem. **Ces. rosyjski rząd** wprowadził **esencyę do ust „Eucalyptus"** w publicznych szpitalach, jako **środek odwaniający** pokoje osób chorych i jako środek leczniczy w pasożytnych dolegliwościach ust i **krtani.** **Cena flakonu 1 złr. 20 cent. w. a.** Do nabycia we wszystkich znacznych aptekach i składach pachnideł państwa austr.węg. i zagranicy. **Główny skład ma FELIKS GRIENSTEIDL, Wien, I, Sonnenfelsgasse Nr. 7.**

We wszystkich moich składach jest także zawsze do nabycia **Dr. C. M. Fabera MYDŁO do UST „PURITAS"** do higienicznego pielęgnowania ust i konserwowania zębów, oddawna słynne, już w r. 1862 w Londynie wielkim medalem odznaczone, **c. k. uprz.** — Składy mają: w WIEDNIU **Filip Neustein,** — w KRAKOWIE J. Zaplatalski, K. Wiszniewski apt., Skórczewski i Polakiewicz, Józef Trauczyński apt., Józef Rudnicki, A. Siedlecki apt., W. Fenz, F. Br. Hahn i J. Czynciel. (1265-14-25)

Zakład świętej Zofii

w Krakowie przy placu Dominikańskim pod L. 491 na dole,

przyjmuje wszelkie roboty wchodzące w zakres białego szycia, mianowicie: koszule męzkie i damskie, kaftaniki, poszewki, prześcieradła, czepki, bardzo piękne hafty, całe wyprawy i t. p. Wszelkie roboty mogą być uskutecznione na maszynie lub ręką, stosownie do życzenia osoby zamawiającej.

Ceny bardzo umiarkowane z poręczeniem punktualnej dostawy.

Zamówienia z prowincyi z dołączeniem potrzebnego materyału bądą szybko i akuratnie wykonane. (2935-4-12)

Osoba w wieku starszym, poszukuje umieszczenia jako bona lub do udzielania pierwszych początków języka francuskiego, niemieckiego i polskiego, robót kobiecych salonowych haftów kolorowych, krawieczczyzny, tudzież jako zarządczyni domen na wsi lub w mieście.— Wiadomość w księgarni *W. Gazdy* w Tarnowie. (3021 3 5)

TRAN RYBI BIAŁY

prawdziwy
z Bergen

z przyjemnym smakiem, dostać można w aptece „pod Gwiazdą" w Krakowie przy ulicy Floryańskiej. (2934-3-)

Konstanty Wiszniewski.

WEŁNY

do robót pończoch, skarpetek, kaftaników, spodnic, kamaszy i do różnych innych robót z szydełkiem i na drutach, poleca

F. BRUNO HAHN w Krakowie,
ulica Grodzka L. 2 (nowa).

Ceny wełny I. sort. od złr. 6·25 do złr. 10·50, II. sort. od złr. 4 do złr. 6.

Gatunki wełn przeważnie najlepszej jakości sprowadzam, gdyż takie najkorzystniej dla kupujących wypadają, a to nietylko, że są wydatniej ze na wadze a temsamem w robocie, lecz są cieplejsze i trwalsze, gdy tymczasem tanie gatunki obliczono głównie na konkurencyą, w rzeczywistości dla kupującego stratę przynoszą, a pragnąc jak dotąd najlepszą opinię zachować, czuję się w obowiązku o tem publicznie oznajmić. (2924-3-)

W KIJOWIE

(przy ulicy Wielkiej Włodzimierskiej, obok gmachów sądowych i telegrafu), jest do wydzierżawienia, w ręce poważne, dom Czarneckiego, świeżo, elegancko urządzony

na hotel.

Do 60 Numerów, 3 sale, 4 magazyny z lustrowemi szkłami, ozdobny wchód, 9 piwnic kuchnia według nowszych wymagań, pralnia, prasowalnia, wodociągi, gaz, wanny, waterklozety, elektrycz. dzwonki, podwójna wentylacya, sztukaterye, posadzka dębowa i mozaikowa, ogródek, weranda, altany, stajnie, lodownie, meble itd. Roczna tenuta 14000 rubli sr. Na miejscu stosowne wiadomości udziela szwajcar Piotr. Listownie: Kijów Piotrowi Kidro, Włodzimierska dom Czarneckiego.

Tuż magazyn na lokal dla fryzyera i na restauracyę. (2985-6-6)

W Rzeszowie

jest do sprzedania z wolnej ręki

dom murowany

w zupełnie dobrym stanie, z ogrodem blizko morgę przestrzeni zajmującym, z stajnią na cztery konie i drugą na krowy, z wozownią, z składem na drzewo i t. d. w bardzo pięknem i zdrowem położeniu, w małej odległości od środka miasta, tuż obok starożytnego zamku, w którym obecnie pomieszczony jest c. k. sąd. Numer realności 427.

Bliższa wiadomość ustna lub listowna u właścicielki na miejscu, albo też w Krakowie u pana Izydora Heumanna, Rynek, Nr. 13. (2983-4-5)

500 złr.

zapłacę temu, który po użytku **Röslera wody do ust i zębów flasz. po 35 c.** kiedykolwiek bólu zębów dostanie, lub komu z ust cuchnąć będzie. Opakowanie 10 cnt. osobno **Wilh. Röslers Neffe „E. Winkler" w Wiedniu, I., Regierungsgasse 4.** (1952-17)

Tylko **prawdziwa** w Krakowie u E. Stockmara. aptek. i Józefa Klugera ul. Grodzka Nr. 62; w Tarnowie u J. Streisenberga.

PRAWDZIWE

Pigułki Morisona
Pa Arthaud Moulin.

Najlepsze ze środków czyszczących i przeczyszczających krew we wszelkich słabościach złego przymiotu, nadto w zołzach, liszajach, wyrzutach skórnych i zepsuciu krwi.

Skład główny w PARYŻU u p. Arthaud Moulin aptekarza, 30, ulica Louis le Grand, — w KRAKOWIE w aptece p. Trauczyńskiego „pod Koroną" w Rynku głów., — w CZERNIOWCACH w aptece p. Golichowskiego, — we LWOWIE w aptece p. Krzyżanowskiego. (2480 45-)

Dla znacznej korzyści zechce się do mnie zgłosić Wny **Stanisław hr. Komorowski,** syn zmarłej w r. 1843 w Pohutynce gub. podolskiej Pelagii z Gawrońskich hr. Komorowskiej, a w razie jego śmierci jego spadkobiercy. (3022-3-3)

Dr. Kazimierz Bliziński,
adwokat krajowy
we Lwowie, ul. Halicka 17, Sobieskiego 9.

MYDŁA
tłuste i glicerynowe

w największym wyborze u **Wilhelma Fenza** w Krakowie. (2461-24-)

TERMIN LICYTACYI

na propinacyę w dobrach Grodkowice odracza się na **30 listopada b. r.** Bliższa wiadomość pod adresem: *Roman Smetana,* p. Niepołomice. (3040-2-3)

DOM

dwupiętrowy, zupełnie nowy, z dwoma frontami, w Krakowie, w śródmieściu, blisko głównego Rynku położony, jest *z poręczeniem 7 do 8 procentowego czystego dochodu* do sprzedania.— Bliższe wiadomości udziela kancelarya adwokata **Dra Józefa Kaufmanna** w Krakowie, w Rynku głównym pod Nr. 15. (2977-7-15)

Nowość! Najdelikatniejszy pudr łabędzi

uznany jako najlepszy, zupełnie nieszkodliwy z wszystkich pudrów toaletowych, przylega zupełnie **nieznacznie**, nadaje cerze delikatny i naturalny koloryt. Świadectwa najznakomitszych artystek. Prawdziwy na składzie u **J. Rudnickiego w Krakowie.** (3051-4 4)

R. GEBURTH
c. k. nadworny maszynista
w Wiedniu, VII., Kaiserstr. 71,

poleca dla salonów i pięknych mieszkań swe w różnych barwach emaliowane i ozdobione

piece regulacyjne
do napełniania i przewietrzania

bardzo gustownie wykonane, po tanich cenach, jako najnowszy własny wynalazek oraz własny wyrób.

Zamówienia na prowincye uskutecznione będą punktualnie za zaliczką. Bliższe szczegóły w illustrowanym cenniku. (2930-4)

Pledy podróżne

sztuka po 4, 5, 8 i 12 złr. Te, któreby się nie spodobały, przyjmuję na powrót za zwróceniem kosztu przesyłki. Dla średniego wzrostu mężczyzny na jesienne ubranie z dobrej wełny 3·10 metrów za złr. 4·96; na ubranie z lepszej wełny za 7·44; z doskonałej wełny za 10 złr.; z najlepszej wełny za 12 złr. Prawdziwe z doskonałej wełny materye na spodnie zimowe, surduty, odzienia, płaszcze na deszcz; szewioty, peruwieny, doskiny, lodeny, filce, tyfle, sukna billardowe, materye na paletoty damskie, menżykowy, kamgarny, jak również materye na okrywki — poleca **Joh. Stikarofsky, Fabriks-Niederlage in Brünn.**

Próbki *franco;* zbiory próbek dla krawców nieopłatnie; szczególniej zwraca się uwagę panów krawców na obfity wybór i na niesłychanie niskie ceny. (2283-21-24)

Oddział rozsyłki pocztowej podpisanego **hurtownego domu handlowego** towarów kolonialnych i owoców południowych rozsyła pp. kupującym wprost

pocztą

do wszystkich miejscowości w Austryi-Węgrzech w 5 kilowych paczkach za zaliczką, **oclone i opłatnie,** tak, że pp. odbierający niepotrzebują ponosić **żadnych** dalszych wydatków, wszelkie rodzaje

owoców południowych

najlepszych, po najtańszych cenach hurtownych, również wprost dowożoną

KAWĘ

w najlepszym aromatycznym gatunku, zupełnie czystą i niefałszowaną, 1 kilo netto wagi jak następuje:

perłową Ceylon najlepszą, brunatną złr. 1·89
perłową Manilla b. dobrą jasną „ 1·58
Ceylon najlepszą gruboziarn. „ 1·64
Mokkę prawdz. arabską wybor. „ 1·66
Cuba na lep. gruboziarn. „ 1·72
Menado bardzo smaczną „ 1·42
Jawa natur. zieloną silną „ 1·42
Jawa złota gruboziarn. „ 1·48
Domingo najlepszą „ 1·40
Santos piękną i smaczną „ 1·34
Rio najlepszą bez inn. smaku „ 1·30

Zupełne cenniki na żądanie darmo i opłatnie. Zamówienia przyjmuje (3011-4)

R. Maiti w Tryeście.

Czcionkami Drukarni „Czasu".

Odpowiedziąlny rządca Drukarni *Józef Łakociński.*